

به نام خدا

شناسه اثر:

عنوان گزارش: برنامه استانی ارتقاء ظرفیت جذب سرمایه‌گذاری خارجی در استان کردستان

نظارت عالی: محمد مشیرپناهی (مدیرکل)

ناظر: مهدی بهنامیان (معاون اقتصادی)

بازنگری: زاهد کریمی (رئیس گروه سرمایه‌گذاری)

تهیه‌کننده: ادریس کریمی (کارشناس اقتصادی)

تهیه شده در معاونت اقتصادی

تابستان ۱۴۰۴

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	۱-اطلاعات اقتصادی استان کردستان.....
۲	۱-۱-معرفی استان کردستان
۲	۱-۲-جمعیت و ترکیب سنی و جمعیتی.....
۴	۱-۳-اطلاعات اقتصادی استان کردستان
۴	۱-۳-۱-بازار کار.....
۶	۱-۳-۲-نرخ تورم و شاخص‌های قیمتی
۷	۱-۳-۳-محصول ناخالص داخلی
۹	۱-۳-۴-تجارت خارجی.....
۱۰	۱-۳-۵-سرمایه‌گذاری خارجی.....
۱۲	۲-سند ملی آمایش سرزمین
۱۳	۲-۱-مأموریت و برش استانی در اجرای برنامه آمایش ملی.....
۲۴	۲-۲-حوزه‌های دارای اولویت در برنامه آمایش.....
۲۷	۳-آمار سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی.....
۲۷	۳-۱-سابقه جذب سرمایه‌گذاری خارجی.....
۳۱	۳-۲-آمار سرمایه‌گذاری‌های داخلی به تفکیک بخش‌های مختلف اقتصادی.....
۳۱	۳-۲-۱-حوزه گردشگری.....
۳۳	۳-۲-۲-حوزه صنعت و معدن
۳۵	۳-۲-۳-حوزه کشاورزی.....
۳۹	۳-۲-۴-حوزه شهرداری
۴۱	۴-توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان کردستان در بخش‌های مختلف اقتصادی.....
۴۲	۴-۱-بخش کشاورزی، دامداری و منابع طبیعی.....
۴۳	۴-۲-بخش صنعت و معدن.....
۴۴	۴-۳-بخش خدمات، گردشگری و تجارت
۴۶	۵-ظرفیت‌های مغفول مانده در بخش‌های مختلف اقتصادی استان کردستان.....
۴۷	۶-گردآوری و دسته‌بندی موضوعی مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی.....
۴۷	۶-۱-مسائل و مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی.....
۵۲	۶-۲-مسائل و مشکلات سرمایه‌گذاران خارجی.....
۵۶	۷-تهیه عناوین پروژه‌های قابل ارائه بر مبنای مزیت‌ها و ظرفیت‌های شناسایی شده.....
۶۲	۸-جمع‌بندی و تدوین نقشه راه جذب سرمایه‌گذاری خارجی در استان کردستان.....
۶۶	منابع:.....

فهرست جداول

- جدول (۱) نرخ بیکاری در جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر به تفکیک جنس و نقاط شهری و روستایی (درصد)..... ۵
- جدول (۲) شاخص قیمت و نرخ تورم سالانه استان کردستان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (سال پایه=۱۴۰۰)..... ۶
- جدول (۳) وضعیت محصول ناخالص داخلی استان در سال ۱۴۰۰ (میلیون ریال / درصد)..... ۷
- جدول (۴) ارزش افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی استان در سال ۱۴۰۰ (میلیون ریال / درصد)..... ۸
- جدول (۵) نسبت مصرف واسطه به ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۴۰۰..... ۹
- جدول (۶) تراز بازرگانی، ارزش تجارت خارجی و متوسط قیمت کالاهای صادراتی و وارداتی استان..... ۱۰
- جدول (۷) تعداد پروژه‌ها و حجم سرمایه‌گذاری خارجی مصوب (میلیون دلار)..... ۱۰
- جدول (۸) تعداد پروژه‌ها و حجم سرمایه‌گذاری خارجی وارده (میلیون دلار)..... ۱۱
- جدول (۹) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه امنیتی-دفاعی..... ۱۴
- جدول (۱۰) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه اقتصادی..... ۱۵
- جدول (۱۱) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زیرساخت-منابع آب..... ۱۸
- جدول (۱۲) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه زیرساخت-اطلاعاتی و ارتباطاتی..... ۱۹
- جدول (۱۳) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه انرژی..... ۲۰
- جدول (۱۳) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه ژئوپلیتیک..... ۲۱
- جدول (۱۴) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه گردشگری..... ۲۱
- جدول (۱۵) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه نظام سکونتگاهی..... ۲۲
- جدول (۱۶) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه محیطی..... ۲۳
- جدول (۱۷) تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان..... ۲۵
- جدول (۱۸) لیست طرح‌های دارای مجوز سرمایه‌گذاری خارجی استان کردستان..... ۲۸
- جدول (۱۹) آمار سرمایه‌گذاری داخلی بخش گردشگری طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴..... ۳۲
- جدول (۲۰) آمار سرمایه‌گذاری داخلی بخش صنعت و معدن طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴..... ۳۴
- جدول (۲۱) آمار سرمایه‌گذاری داخلی بخش کشاورزی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴..... ۳۶
- جدول (۲۲) آمار سرمایه‌گذاری داخلی شهرداری سنندج طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴..... ۴۰
- جدول (۲۳) توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان در بخش کشاورزی..... ۴۳
- جدول (۲۴) توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان در بخش کشاورزی..... ۴۴
- جدول (۲۵) توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان در بخش گردشگری..... ۴۵
- جدول (۲۶) ظرفیت‌های مغفول مانده در بخش‌های مختلف اقتصادی استان کردستان..... ۴۶
- جدول (۲۷) فهرست موضوعی مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی استان کردستان طی پنج سال اخیر..... ۴۸
- جدول (۲۸) فهرست موضوعی مشکلات سرمایه‌گذاران خارجی استان کردستان طی پنج سال اخیر..... ۵۲
- جدول (۲۹) فرصت‌های دارای مطالعات پیش امکان‌سنجی سرمایه‌گذاری..... ۵۶
- جدول (۳۰) لیست فرصت‌های سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی..... ۵۸
- جدول (۳۱) لیست فرصت‌های سرمایه‌گذاری در بخش صنعت..... ۵۹
- جدول (۳۲) فرصت‌های سرمایه‌گذاری بخش گردشگری..... ۶۰
- جدول (۳۳) لیست فرصت‌های سرمایه‌گذاری حوزه شهرداری..... ۶۱

چکیده

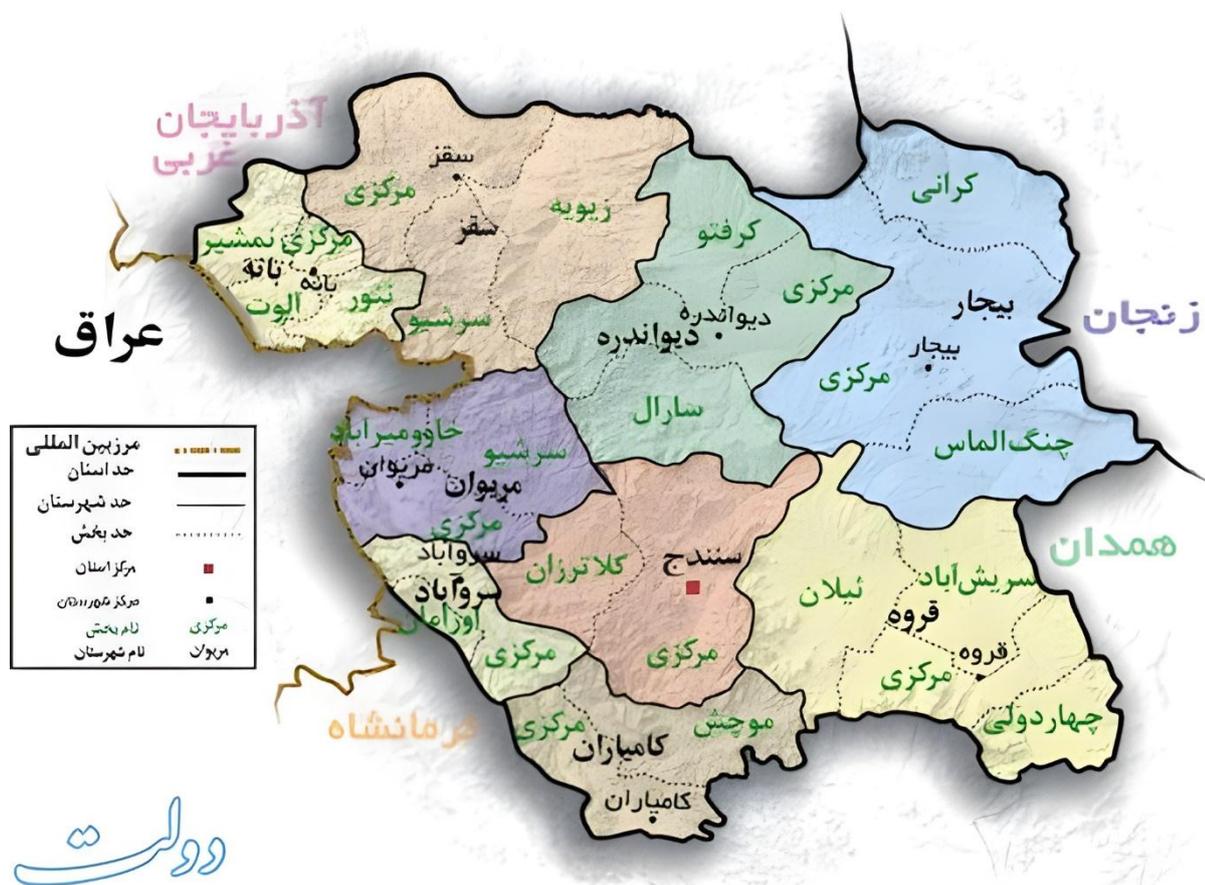
استان کردستان به‌عنوان یکی از مناطق دارای ظرفیت‌های بالقوه در غرب کشور، از موقعیت جغرافیایی ویژه‌ای برخوردار است که آن را به پلی ارتباطی میان ایران و بازارهای منطقه‌ای، به‌ویژه عراق و ترکیه، تبدیل می‌کند. ارتقاء ظرفیت جذب سرمایه‌گذاری خارجی، نه تنها منجر به رونق اقتصادی و بهبود شاخص‌های رفاهی در کردستان خواهد شد، بلکه می‌تواند به تقویت امنیت اقتصادی، کاهش مهاجرت و تثبیت جمعیت در مناطق مرزی کمک کند.

تحلیل آماری نشان می‌دهد که ساختار اقتصادی استان به ترتیب بر بخش خدمات (۵۸٪)، صنعت (۱۹٪)، کشاورزی (۱۷٪) و ساختمان (۶٪) استوار است. نرخ بیکاری و تورم بالا، ضعف زیرساخت‌ها و محدودیت بهره‌وری منابع، از موانع اصلی توسعه هستند. در مقابل، پتانسیل‌های معدنی، گردشگری، کشاورزی پایدار و بازارهای مرزی، فرصت‌هایی برای جذب سرمایه و رشد اقتصادی فراهم کرده‌اند.

ظرفیت‌های متعدد استان کردستان، در صورت بهره‌برداری هماهنگ و مبتنی بر رویکرد آمایشی، می‌تواند موجبات توسعه متوازن، افزایش اشتغال و ارتقاء سطح زندگی در استان را فراهم سازد. پیش‌نیاز تحقق این اهداف، داشتن نقشه راه جذب سرمایه‌گذاری خارجی با در نظر گرفتن ظرفیت‌ها، چالش‌ها، فرصت‌ها و اهداف توسعه‌ای استان همراه با برنامه‌ریزی دقیق، مدیریت منابع، جذب سرمایه‌گذاری هدفمند و هماهنگی بین‌بخشی است. مجموعه‌ای از اقدامات هماهنگ، هدفمند و مرحله‌ای شامل: تحلیل وضعیت موجود و شناسایی مزیت‌ها، اصلاح ساختار نهادی و بهبود محیط سرمایه‌گذاری، توسعه زیرساخت‌های کلیدی، بازاریابی و دیپلماسی اقتصادی فعال، توسعه سرمایه انسانی و حمایت‌های فناورانه، پایش، ارزیابی و پشتیبانی بعد از جذب سرمایه گذار می‌تواند بستری مناسب برای ورود سرمایه‌گذاران خارجی، کاهش ریسک‌ها و افزایش اثربخشی سرمایه‌گذاری در راستای توسعه اقتصادی استان و کشور فراهم کند.

۱-۱- اطلاعات اقتصادی استان کردستان**۱-۱- معرفی استان کردستان**

استان کردستان با مساحت ۲۹،۱۳۷ کیلومترمربع در غرب ایران مجاور کشور عراق قرار دارد. مساحت استان کردستان ۱/۷ درصد از مساحت کل ایران را شامل می‌شود و از نظر وسعت، رتبه ۱۳ را در بین استان‌های ایران دارا است. این استان از شمال به استان آذربایجان غربی و بخشی از زنجان، از شرق با استان همدان و بخش دیگری از استان زنجان، از جنوب با کرمانشاه و از سمت غرب با کشور عراق (استان کردنشین سلیمانیه) هم مرز است. استان کردستان دارای ۱۰ شهرستان، ۲۹ شهر، ۳۱ بخش، ۸۶ دهستان و ۱،۸۸۴ آبادی دارای سکنه است. شهرستان‌های استان کردستان عبارت‌اند از: بانه، بیجار، دهگلان، دیواندره، سقز، سنندج، قروه، کامیاران، مریوان و سروآباد.

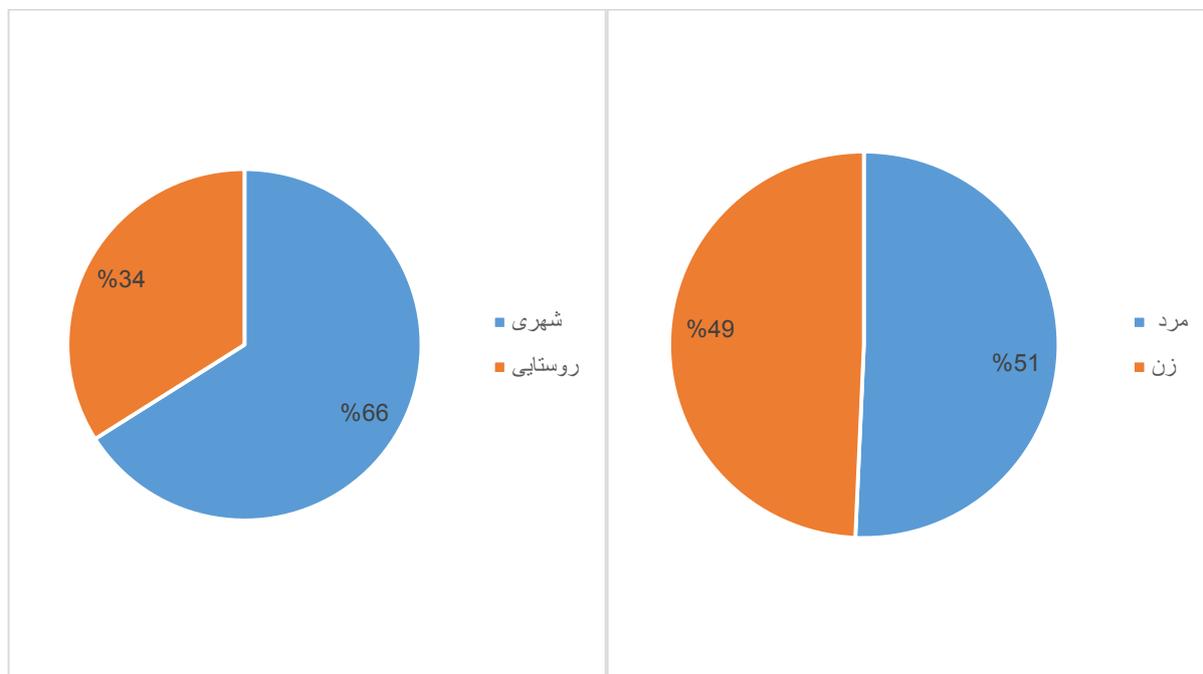

شکل (۱) نقشه جغرافیایی استان کردستان

۱-۲- جمعیت و ترکیب سنی و جمعیتی

بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، استان کردستان ۱،۶۰۳،۰۱۱ نفر جمعیت دارد و رتبه ۱۸ را در کشور به لحاظ جمعیت داراست، جمعیت شهری ۶۶ درصد و جمعیت روستایی ۳۴ درصد از کل جمعیت را تشکیل می‌دهد. همچنین مردان ۵۰/۷ درصد و زنان ۴۹/۳ درصد از جمعیت استان را تشکیل

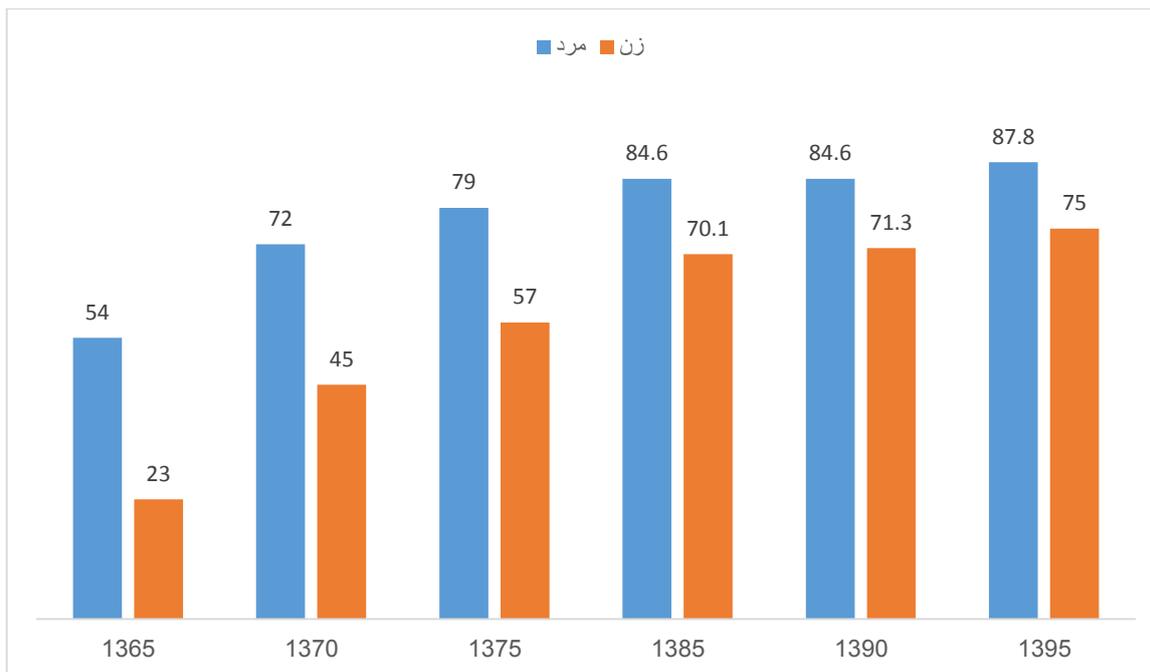
می‌دهند. متوسط رشد سالانه جمعیت در استان کردستان حدود ۱/۴۲ درصد است. تراکم نسبی جمعیت ۵۵ نفر در کیلومتر مربع است. در سال‌های اخیر شهرنشینی روند افزایشی داشته است.

منبع: مرکز آمار ایران

نمودار (۱) توزیع نسبی جمعیت بر حسب جنس و وضع سکونت

بر اساس نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن در سال‌های ۱۳۶۵، ۱۳۷۰، ۱۳۷۵، ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ در جمعیت ۶ ساله و بیشتر؛ نرخ باسوادی مردان به ترتیب ۵۴، ۷۲، ۷۹، ۸۴/۶، ۸۴/۶، ۸۷/۸، همچنین این نرخ در زنان به ترتیب ۲۳، ۴۵، ۵۷، ۷۰/۱، ۷۱/۳، ۷۵ درصد بوده است.

منبع: مرکز آمار ایران

نمودار ۲) میزان با سواد با تفکیک جنسیت

۳-۱-۱-۳- اطلاعات اقتصادی استان کردستان

استان کردستان، با برخورداری از موقعیت استراتژیک (جغرافیایی، سیاسی و اقتصادی) و منابع غنی (واقع شدن بر سرشاخه‌های پنج حوزه‌ی آبریز مهم کشور، آب‌وهوای مناسب، وجود ذخایر غنی و متنوع معدنی، برخورداری از چشم‌اندازهای طبیعی و جاذبه‌های گردشگری، وجود نیروی کار کارآمد و جوان و ...) شرایط مناسبی را برای گسترش سرمایه‌گذاری و تبدیل شدن به یک منطقه ویژه و فعال اقتصادی را در اختیار دارد. قرار گرفتن کردستان بر شاهراه ارتباطی شمال غربی- جنوب غربی و موقعیت آن نسبت به مسیر ترانزیتی جنوب و شمال غرب کشور، همجواری این قلمرو با سرزمین عراق (به دلیل داشتن مرز مشترک ۲۳۰ کیلومتری با اقلیم کردستان) و برخورداری از مشترکات قومی، فرهنگی و ارتباط خویشاوندی با کشور عراق، به ویژه مناطق کردنشین آن، توانمندی‌های بالقوه‌ی اقتصادی زیادی را در استان ایجاد کرده است.

۱-۳-۱-۱- بازار کار

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر برای استان در سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد ۴۳/۲ درصد جمعیت در سن کار (۱۵ ساله و بیشتر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند که نسبت به شاخص کشوری (۴۱ درصد) در همین سال و شاخص استانی در سال ۱۴۰۲ (۴۲/۹ درصد) بیشتر بوده است.

یکی از نشانه‌های یک اقتصاد سالم، کاهش نرخ بیکاری و افزایش سطح اشتغال در آن است. در واقع هرچه میزان رشد و توسعه یک کشور بیشتر شود، نیاز به نیروی کار نیز بیشتر خواهد شد. فارغ از آن که داشتن

شغل برای هر فردی اهمیت بالایی دارد و رفاه و شأن اجتماعی به دنبال دارد، از نگاه اقتصاد کلان نیز میزان اشتغال افراد در کنار سایر پارامترهای اقتصادی حائز اهمیت است، چرا که سطح رفاه و معیشت افراد جامعه با شغل مناسب افزایش و هرچه سطح رفاه و معیشت بیشتر شود، تقاضا برای کالا و خدمات بیشتر خواهد شد. از طرفی رشد تقاضا با افزایش تولید و ارائه خدمات همراه است. افزایش تولید و ارائه خدمات نشان از رشد اقتصادی دارد.

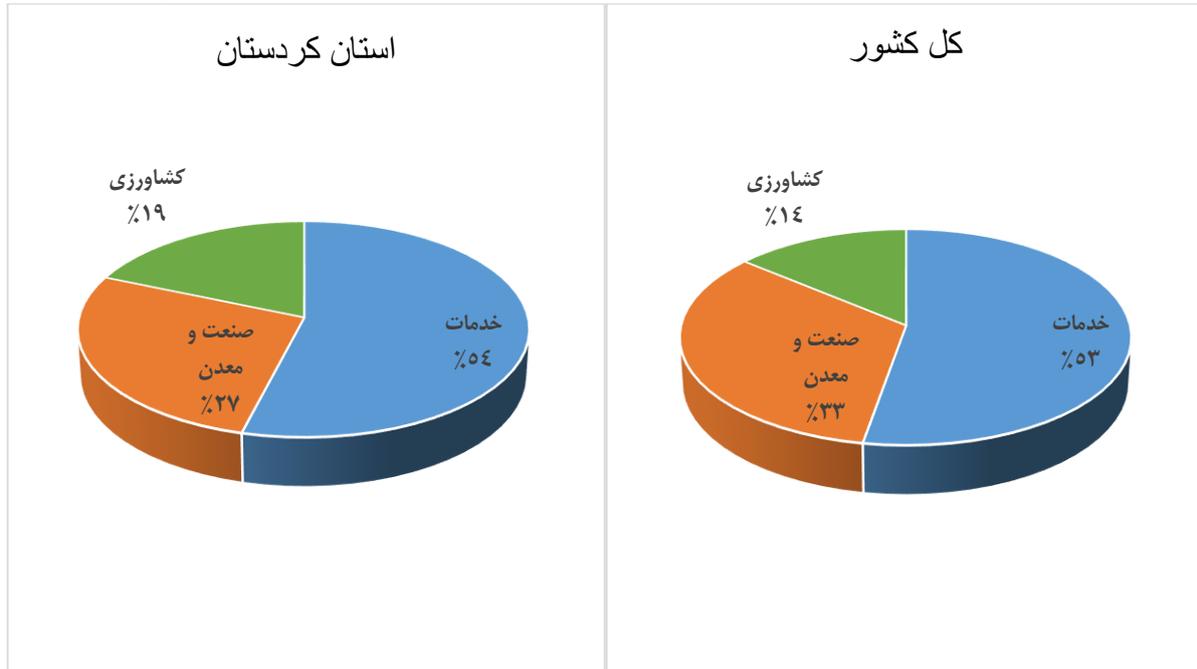
نرخ بیکاری استان در سال ۱۴۰۳ برابر ۹/۸ درصد بوده که نسبت به سال قبل ۸/۴ درصد کاهش یافته و در مقایسه با میانگین کشوری (۷/۶ درصد) بیشتر است.

جدول (۱) نرخ بیکاری در جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر به تفکیک جنس و نقاط شهری و روستایی (درصد)

رتبه در کشور	تغییرات	استان		کشور	عنوان
		۱۴۰۳	۱۴۰۲	۱۴۰۳	
۶	-۸/۴۱	۹/۸	۱۰/۷	۷/۶	نرخ بیکاری کل
۸	۰/۶۹	۴۳/۲	۴۲/۹	۴۱	نرخ مشارکت اقتصادی

منبع: مرکز آمار ایران

بررسی اشتغال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی در سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که بخش خدمات با ۵۴ درصد بیشترین اشتغال را به خود اختصاص داده است. توزیع شاغلان استان در بخش‌های کشاورزی و صنعت نیز به ترتیب ۱۸/۶ و ۲۷/۴ درصد بوده است. تغییرات سهم اشتغال بخش کشاورزی و صنعت استان در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۲ منفی می‌باشد و وضعیت نابسامان این بخش‌ها در استان را به خوبی نمایش می‌دهد. یکی از نکات بسیار نگران کننده رشد منفی بخش کشاورزی است که به خوبی نشان دهنده مهاجرت نیروی کار از روستا به شهر و مشکلات حاشیه‌نشینی را به دنبال خواهد داشت.

منبع: مرکز آمار ایران

نمودار ۳) سهم بخش‌های مختلف اقتصادی در اشتغال

۲-۳-۱- نرخ تورم و شاخص‌های قیمتی

یکی از مهم‌ترین اهداف هر جامعه‌ای دستیابی به بالاترین سطح رفاه ممکن بوده که به جرئت می‌توان گفت تورم بالا یکی از مهم‌ترین موانع برای دستیابی به این مقصود است. این متغیر نه تنها زندگی شخصی مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهد بلکه حتی رفتار دولت‌ها نیز تحت تأثیر این متغیر قرار داشته و می‌تواند به تصمیم‌گیری‌های سیاستی بهینه‌ای منجر گردد که تمام افراد جامعه از نتایج مفید آن بهره‌مند گردند. نرخ‌های تورم بالا نظام تولید و سرمایه‌گذاری و پس‌انداز را مختل کرده، با تغییر الگوی مصرف و تغییر جریان پس‌اندازها از کارهای مولد و تولیدی به سمت دلالی و واسطه‌گری و خرید کالاهای مصرفی بادوام شده و نیز با ایجاد اختلال در نظام توزیع امکانات، فرصت‌ها و درآمدها و ایجاد رانتهای اقتصادی برای عده‌ای خاص، زمینه بروز و تشدید مفاسد مالی و مفاسد اداری را فراهم می‌نماید.

شاخص کل بهای کالا و خدمات مصرفی خانوارهای کل کشور در سال ۱۴۰۳ برای استان و کشور به ترتیب برابر ۳۴۱/۹ و ۳۱۵/۷ بوده که بر اساس سال ۱۴۰۰ به‌عنوان سال پایه محاسبه شده است. نرخ تورم نیز که حاصل تغییرات شاخص قیمت است و در جدول ذیل آمده است که در آن نشان می‌دهد تورم سال ۱۴۰۳ استان و کشور، به ترتیب برابر ۳۹/۵ و ۳۷/۱ درصد می‌باشد.

جدول ۲) شاخص قیمت و نرخ تورم سالانه استان کردستان و کشور طی سال‌های ۱۴۰۲-۱۴۰۳ (سال پایه=۱۴۰۰)

عنوان	شاخص کل قیمت		نرخ تورم (درصد)	
	۱۴۰۲	۱۴۰۳	۱۴۰۲	۱۴۰۳
استان	۲۴۵/۱	۳۴۱/۹	۳۴/۸	۳۹/۵
رتبه در کشور				۵

کشور	۲۳۰/۲	۳۱۵/۷	۳۲/۳	۳۷/۱	-
------	-------	-------	------	------	---

منبع: مرکز آمار ایران

۳-۳-۱- محصول ناخالص داخلی

بر اساس داده‌های حاصل از منابع آماری و برآوردهای مقدماتی انجام شده در خصوص تولید ناخالص داخلی استان، در سال ۱۴۰۰، محصول ناخالص تولیدی استان و سرانه آن به ترتیب برابر ۷۲۱،۴۳۷،۳۴۴ و ۴۳۳/۰۶ میلیون ریال بوده است که نسبت به سال قبل رشد ۶۰/۲۹ درصدی را داشته است. استان کردستان با سهم ۰/۸۴ درصدی از تولید کل کشور در رتبه بیست‌وهفتم قرار دارد. رتبه بیست و نهم استان از نظر شاخص محصول ناخالص داخلی سرانه، نشان از وضعیت نامناسب تولید در این استان می‌باشد. از میان ۳۱ استان کشور تنها استان‌های لرستان و سیستان و بلوچستان سرانه تولید ناخالص داخلی پایین‌تری را نسبت به استان کردستان دارد.

جدول ۳) وضعیت محصول ناخالص داخلی استان در سال ۱۴۰۰ (میلیون ریال/ درصد)

۱۴۰۰			۱۴۰۰	۱۳۹۹	عنوان
رتبه در کشور	سهم نسبی در کشور	تغییرات			
۲۷	۰/۸۴	۶۰/۲۹	۷۲۱،۴۳۷،۳۴۴	۴۵۰،۰۶۲،۶۶۱	محصول ناخالص داخلی (به قیمت جاری)
۲۹	-	۵۷/۸۰	۴۳۳/۰۶	۲۷۰/۱۶	محصول ناخالص داخلی سرانه (به قیمت جاری)

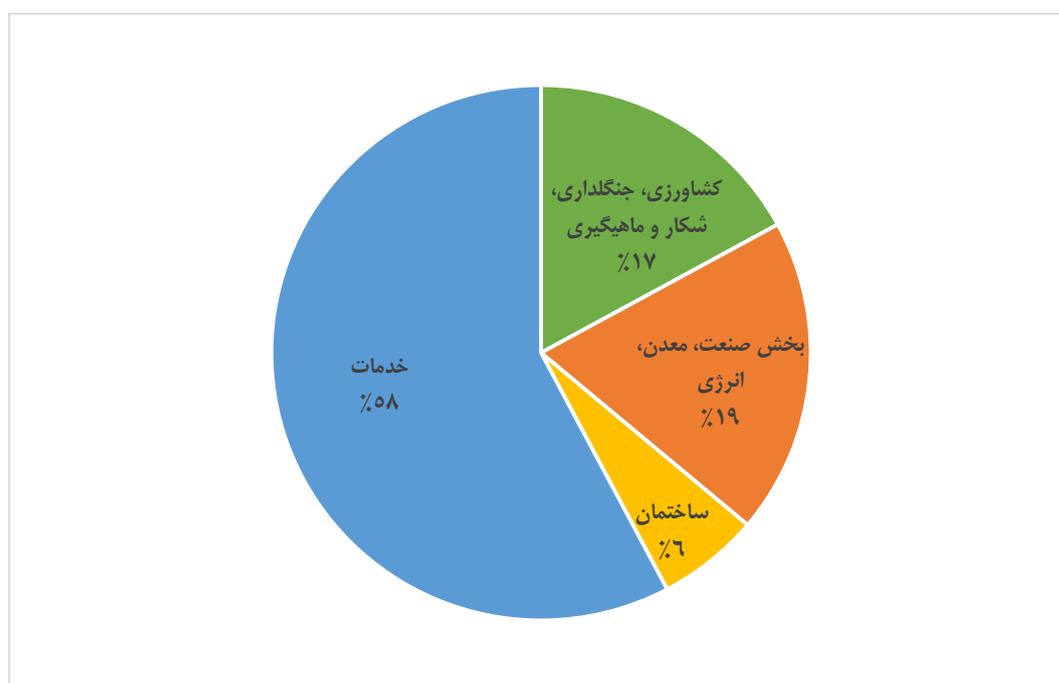
منبع: مرکز آمار ایران، محاسبه کارشناسی

برآورد ارزش افزوده فعالیت‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که علت عمده افزایش نرخ رشد تولید ناخالص داخلی را باید در افزایش ارزش افزوده فعالیت‌های صنعت، معدن، انرژی و ساختمان جستجو نمود. کل ارزش افزوده استان ۸۰۳،۱۱۸،۲۲۶ میلیون ریال بوده و از این حیث در رتبه بیست‌وهشتم کشور قرار گرفته است. بخش «خدمات» با ۵۷/۷۳ درصد بیشترین سهم و بعد از خدمات نیز بخش‌های «صنعت و معدن و انرژی» و «کشاورزی» به ترتیب سهم‌های ۱۹/۰۷ و ۱۷/۰۵ درصدی از کل تولید استان را به خود اختصاص داده‌اند. بخش‌های صنعت و معدن، ساختمان، خدمات و کشاورزی به ترتیب رشد ۱۷۲/۰۸، ۱۲۵/۶۱، ۵۱/۴۵ و ۳۶/۰۲ درصدی را تجربه کرده‌اند. بخش کشاورزی استان در مقایسه با سایر بخش‌ها با ۲/۰۸ درصد بیشترین سهم را در ارزش افزوده همین بخش در کل کشور داشته است و بعد از آن به ترتیب بخش‌های ساختمان، خدمات و صنعت و معدن با ۱/۴۴، ۱/۳۰ و ۰/۳۵ درصد قرار دارند.

جدول ۴) ارزش‌افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی استان در سال ۱۴۰۰ (میلیون ریال/ درصد)

۱۴۰۰				۱۴۰۰	۱۳۹۹	عنوان
رتبه در کشور	سهم در کشور	سهم از تولید استان	تغییرات			
۱۹	۲/۰۸	۱۷/۰۵	۳۶/۰۲	۱۳۶،۸۹۶،۲۷۲	۱۰۰،۶۴۳،۱۱۷	کشاورزی، جنگلداری، شکار و ماهیگیری
۲۸	۰/۳۵	۱۹/۰۷	۱۷۲/۸۷	۱۵۳،۲۱۴،۳۹۵	۵۶،۱۴۸،۰۳۷	بخش صنعت، معدن، انرژی
۲۰	۱/۴۴	۶/۱۴	۱۲۵/۶۱	۴۹،۳۲۹،۳۶۱	۲۱،۸۶۴،۶۶۹	ساختمان
۲۱	۱/۳۰	۵۷/۷۳	۴۵/۵۱	۴۶۳،۶۷۸،۱۹۸	۳۰۶،۱۵۱،۴۲۳	خدمات
۲۷	۰/۸۹	-	۶۵/۶۵	۸۰۳،۱۱۸،۲۲۶	۴۸۴،۸۰۷،۲۴۶	مجموع

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبه کارشناسی

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبه کارشناسی

نمودار ۴) سهم ارزش‌افزوده بخش‌های مختلف اقتصادی استان در سال ۱۴۰۰ (درصد)

یکی از شاخص‌هایی که نشان‌دهنده بهبود استانداردهای زندگی است، افزایش رشد تولید ناخالص داخلی می‌باشد که مستلزم استفاده بیشتر از نهاده‌های تولید است. با توجه به محدودیت منابع (نهاده‌های تولید) و عوارض زیست‌محیطی ناشی از استفاده بیشتر از منابع تولید، می‌توان افزایش رشد اقتصادی را با بهبود بهره‌وری عوامل تولید تأمین نمود. بهره‌وری بیانگر رابطه ستانده‌ها و نهاده‌ها در فرآیند تولید می‌باشد. ارتقای بهره‌وری، بر پدیده‌های اصلی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جامعه (مانند سطح تورم، ارزش‌افزوده تولیدات و افزایش سطح اشتغال) و نیز توان رقابت‌سیاستی و اقتصادی تأثیر بسزایی دارد. در واقع بهبود بهره‌وری منجر به بهبود

استانداردهای زندگی می‌شود. در حال حاضر تقریباً تمامی کشورهای توسعه‌یافته و بسیاری از کشورهای در حال توسعه موفق، سرمایه‌گذاری‌های بسیاری برای ارتقای بهره‌وری در سطوح ملی، منطقه‌ای و ... انجام داده‌اند و رشد و توسعه روزافزون خود را مرهون توجه و نگرش صحیح به این مسئله می‌دانند. نسبت مصرف واسطه به ستانده عددی بین صفر و یک است و هرچه این عدد به صفر نزدیک‌تر باشد نشان‌دهنده بهره‌وری بالاتر است؛ با توجه به نسبت مصرف واسطه به ستانده، بیشترین بهره‌وری استان به ترتیب مربوط به بخش‌های خدمات، کشاورزی و بخش صنعت، معدن، ساختمان و انرژی بوده است. نسبت مصرف واسطه به ستانده اقتصاد استان در سال ۱۴۰۰ برابر ۰/۳۹۰ بوده است و نسبت به سال قبل آن رشد ۲/۷۲ درصد را تجربه کرده که نشان از کاهش بهره‌وری در استان دارد.

جدول ۵) نسبت مصرف واسطه به ستانده بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۴۰۰

عنوان	۱۳۹۹	۱۴۰۰	نرخ تغییر (درصد)
کشاورزی	۰/۴۳۳	۰/۴۳۷	۱/۰۰
بخش صنعت، معدن، انرژی	۰/۷۱۶	۰/۵۹۳	۱۷/۱۴
ساختمان	۰/۵۴۱	۰/۵۱۵	۴/۸۰
خدمات	۰/۲۰۷	۰/۲۲۰	۶/۲۲
مجموع	۰/۴۰۱	۰/۳۹۰	۲/۷۲

منبع: مرکز آمار ایران، محاسبه کارشناسی

۴-۳-۱- تجارت خارجی

بر اساس آمار گمرکات استان کردستان، در سال ۱۴۰۳ برابر ۱،۵۴۷ هزارتن کالا به ارزش ۸۴۶ میلیون دلار از مبادی گمرکات استان صادر شده است که در مقایسه با سال قبل از نظر وزنی ۲/۸۸ درصد کاهش و به لحاظ ارزشی ۱/۹ درصد افزایش داشته است. همچنین در این سال ۳۲ هزارتن کالا به ارزش ۲۳۰ میلیون دلار از گمرک استان وارد شده است که در مقایسه با سال قبل از نظر وزنی ۲۰ درصد کاهش و به لحاظ ارزشی ۴۱/۰۲ درصد کاهش را نشان داده است. در سال ۱۴۰۲، هر تن کالای وارداتی ۷،۱۸۷ دلار ارزش داشته، در حالی که ارزش هر تن کالای صادراتی فقط ۵۴۶ دلار بوده است. این امر نشان می‌دهد که همچنان بحث خام‌فروشی در کشور و صادرات مواد خام وجود دارد در حالی که در صورت ایجاد ارزش‌افزوده، صادرات این کالاها ارزش بیشتری پیدا خواهد کرد. می‌توان گفت که خام‌فروشی بزرگ‌ترین مشکل هم از لحاظ اقتصادی و هم از لحاظ اخلاقی را به همراه خواهد داشت. از لحاظ اقتصادی خام‌فروشی به معنای از دست رفتن ارزش‌افزوده و اشتغال فراوان و از لحاظ اخلاقی به معنای فروش ثروت نسل آینده و دزدی از آنها می‌باشد.

یکی از شاخص‌های عملکرد دولت‌ها در بخش تجارت خارجی، تراز تجاری یا بازرگانی است که گویای میزان منفعتی است که کشور از رابطه تجاری با سایر کشورها به دست می‌آورد. به این معنا که هرچه میزان صادرات

از واردات بیشتر باشد، سود (منابع ارزی) بیشتری نصیب اقتصاد خواهد شد. تراز تجاری استان در سال ۱۴۰۲ با مازاد ۶۱۶ میلیون دلاری مواجه بوده که نسبت به سال قبل افزایش ۴۰ درصدی داشته است.

جدول ۶) تراز بازرگانی، ارزش تجارت خارجی و متوسط قیمت کالاهای صادراتی و وارداتی استان

تغییرات (درصد)	۱۴۰۳	۱۴۰۲	عنوان
۴۰	۶۱۶	۴۴۰	تراز بازرگانی (میلیون دلار)
-۴۱/۰۲	۲۳۰	۳۹۰	ارزش واردات (میلیون دلار)
-۲۰	۳۲	۴۰	حجم واردات (هزارتن)
-۲۶/۳۷	۷،۱۸۷	۹،۷۵۰	متوسط قیمت کالاهای وارداتی (دلار بر تن)
۱/۹	۸۴۶	۸۳۰	ارزش صادرات (میلیون دلار)
-۲/۸۸	۱،۵۴۷	۱،۵۹۳	حجم صادرات (هزارتن)
۴/۷۹	۵۴۶	۵۲۱	متوسط قیمت کالاهای صادراتی (دلار بر تن)

منبع: اداره کل گمرکات استان / محاسبه کارشناسی

۵-۳-۱- سرمایه‌گذاری خارجی

بدون شک دستیابی به رشد بلندمدت و مداوم اقتصادی در هر کشور با تجهیز و تخصیص بهینه منابع سرمایه‌گذاری در اقتصاد آن کشور حاصل می‌شود و یکی از راهکارهای تجهیز منابع نیز استفاده از سرمایه‌گذاری خارجی است. کشورهای در حال توسعه به دلایل متعدد کمبود منابع داخلی، ضعف بخش خصوصی در اجرای سرمایه‌گذاری طولانی مدت و کمبود دسترسی به فن‌آوری پیشرفته، تمایل دارند تا همکاری خود را با کشورهای توسعه‌یافته با انتخاب سرمایه‌گذاری خارجی گسترش دهند. امروزه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به یکی از عناصر عمده در پیوند دادن اقتصاد داخلی کشورها به‌ویژه جوامع در حال توسعه با اقتصاد جهانی تبدیل شده و به‌عنوان عاملی برای انتقال سرمایه، تکنولوژی، تخصص و مدیریت در تقویت حضور این کشورها در اقتصاد و تجارت جهانی نقش بسزایی یافته است. تعداد پروژه و حجم سرمایه‌گذاری مصوب سال ۱۴۰۲، تعداد ۴ پروژه با رقم ۹/۸ میلیون دلار بوده و در سال ۱۴۰۳ تعداد ۳ پروژه با حجم سرمایه‌گذاری خارجی برابر ۲/۵ میلیون دلار تصویب شده‌اند.

جدول ۷) تعداد پروژه‌ها و حجم سرمایه‌گذاری خارجی مصوب (میلیون دلار)

۱۴۰۳	۱۴۰۲	عنوان
۳	۴	تعداد پروژه مصوب
۲/۵	۹/۸	حجم سرمایه‌گذاری مصوب

منبع: مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان کردستان

همچنین پروژه‌های وارده استان در سال ۱۴۰۳ دو مورد با رقم یازده میلیون دلار بوده است.
 (جدول ۸) تعداد پروژه‌ها و حجم سرمایه‌گذاری خارجی وارده ۱ (میلیون دلار)

۱۴۰۳	۱۴۰۲	عنوان
۲	۱	تعداد پروژه وارده
۱۱	۰/۵۴	حجم سرمایه‌گذاری وارده

منبع: مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان کردستان

^۱. پروژه‌های وارده ممکن است پروژه‌های مصوب سال‌های قبل باشد.

۲- سند ملی آمایش سرزمین

امروزه ضرورت توجه به توسعه منطقه‌ای در کنار سایر ابعاد توسعه بر کسی پوشیده نیست. آمایش سرزمین به‌عنوان مجموعه‌ای از دانش‌های جدید شامل رشته‌های مختلف علوم انسانی (جامعه‌شناسی، جمعیت‌شناسی، اقتصاد، مدیریت، برنامه‌ریزی اجتماعی و ...)، مهندسی (معماری و شهرسازی، راه و ساختمان، کشاورزی، منابع طبیعی و محیط‌زیست) و جغرافیا سعی دارد؛ جمعیت، فعالیت‌های اقتصادی و مناطق مختلف یک کشور را به سمت توسعه بهینه و متوازن هدایت کند.

سند ملی آمایش سرزمین اواخر سال ۱۳۹۹، به تصویب شورای عالی آمایش سرزمین رسیده است. سند مذکور مشتمل بر ۱۶ ماده، ۸۹ هدف، ۲۴ راهبرد و ۲۵۴ سیاست است.

برنامه آمایش سرزمین (ملی و استانی) یکی از مهم‌ترین ابزارهای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فضایی-اقتصادی در هر کشور به شمار می‌آید. این برنامه تلاش دارد تا با شناخت جامع از ظرفیت‌ها، مزیت‌ها، محدودیت‌ها و نیازهای هر منطقه، الگوی بهینه‌ای برای توسعه متوازن و پایدار در سطح کشور ارائه دهد.

برنامه آمایش ملی، سندی راهبردی است که با هدف سازماندهی فضایی فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، زیربنایی و زیست‌محیطی در سطح کل کشور تدوین می‌شود. این برنامه بر اساس تحلیل داده‌ها و مطالعات گسترده در حوزه‌های جمعیت، منابع طبیعی، زیرساخت‌ها، محیط‌زیست و ساختار اقتصادی-اجتماعی، چشم‌انداز توسعه فضایی کشور را ترسیم می‌کند و جهت‌گیری‌های کلان توسعه را برای مناطق مختلف تعیین می‌نماید.

در سطح استانی نیز برنامه آمایش استانی با توجه به چارچوب‌ها و سیاست‌های تعیین‌شده در برنامه آمایش ملی و بر اساس ویژگی‌های خاص هر استان تهیه می‌شود. این برنامه به شناسایی و تحلیل قابلیت‌ها، مزیت‌های نسبی و رقابتی، چالش‌ها و فرصت‌های توسعه‌ای در سطح استان می‌پردازد و جهت‌گیری‌های مناسب برای استقرار فعالیت‌ها، سرمایه‌گذاری‌ها و حفاظت از منابع را مشخص می‌سازد.

هدف اصلی برنامه آمایش، دستیابی به توسعه‌ای هماهنگ، متعادل و پایدار است؛ به گونه‌ای که ضمن بهره‌گیری بهینه از منابع، از تمرکزگرایی بی‌رویه، نابرابری‌های منطقه‌ای، تخریب محیط‌زیست و اتلاف منابع جلوگیری شود. این برنامه بستری برای هماهنگی میان برنامه‌های بخشی و منطقه‌ای نیز فراهم می‌آورد و نقش کلیدی در هدایت سرمایه‌گذاری‌ها و تصمیم‌گیری‌های کلان در حوزه توسعه منطقه‌ای دارد.

در نهایت، آمایش سرزمین، ابزاری استراتژیک برای تحقق عدالت فضایی و کاهش شکاف‌های توسعه‌ای در کشور است که با مشارکت دستگاه‌های اجرایی، نهادهای محلی و مردم، مسیر توسعه را علمی‌تر، متوازن‌تر و اثربخش‌تر می‌سازد.

۱-۲- مأموریت و برش استانی در اجرای برنامه آمایش ملی

نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه‌ای مبتنی بر تحلیل روندها و گرایش‌های پیشین، الزامات اسناد فرا دست ملی و منطقه‌ای و بررسی دقیق بر روی منابع، استعدادها و شایستگی‌های بالقوه یا بالفعل و نیز تخصص‌ها و مزیت‌های فعلی یا آتی استان در دو سطح جداگانه ملی و منطقه‌ای (متناسب با شعاع عملکردی هر نقش یا تخصص) شناسایی و تعریف می‌شود.

چشم‌انداز، تصویر آینده مطلوب و دلپذیر یک جامعه بوده که باورپذیری، شفافیت، جذابیت، یکپارچگی، جامعیت و برانگیزانندگی آن، سبب اجماع، ترغیب و جهت‌دهی به همه نیروهای توسعه در راستای تحقق آن می‌شود. چشم‌انداز توسعه استان مبتنی بر الزامات اسناد فرادست ملی- منطقه‌ای، اهداف بنیادین، عدم قطعیت‌های شناسایی شده، شناخت قابلیت‌ها و احصاء مسائل استان، دیدگاه‌های نخبگان و مقامات ارشد استانی و منبعث شده از نقاط لنگرگاهی (عملکردهای اصلی استان، آوازه یا برند استان و ...) در چارچوب رویکرد آینده‌نگاری استخراج می‌شود. مأموریت‌های توسعه استان نیز منبعث از سازوکار شناسایی اهداف بنیادین و استخراج چشم‌انداز، بازتاب‌دهنده جهت‌گیری‌ها و تخصص‌های توسعه استان و عرصه‌ها یا قلمروهای اولویت‌دار توسعه استان می‌باشد.

مأموریت توسعه استان:

- ▲ برقراری توازن و تعادل فضایی منطقه‌ای و باز تنظیم رابطه‌ی میان مناطق شهری و روستایی و تعدیل جریان‌های مهاجرتی
- ▲ تقویت هم پیوندی کالبدی-عملکردی استان با مناطق مرکزی، جنوبی و شمالی (چهارراه کریدور زاگرس)
- ▲ زمینه‌سازی ایجاد اشتغال پایدار و الگوهای درون‌زای توسعه مبتنی بر مزیت‌های نسبی و رقابتی استان
- ▲ توسعه‌ی پایدار صنعت و کشاورزی در چارچوب ظرفیت برد محیطی
- ▲ پایداری فرهنگی و مشارکت‌پذیری گروه‌های اجتماعی در توسعه منطقه‌ای و ملی

جدول ۹) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه امنیتی-دفاعی

زمینه نقش	وظیفه تخصصی در هر نقش	مقیاس عملکرد نقش	نواحی برنامه‌ریزی / شهرستان
امنیتی-دفاعی	تقویت هدفمند عوامل پیشرفت و آبادانی در مناطق حساس و ویژه با توجه به ملاحظات دفاعی، امنیتی، فرهنگی، اجتماعی و زیست‌محیطی و افزایش نقش و فعالیت مردم در فرآیند توسعه	ملی و فراملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	توسعه هماهنگ مناطق مرزی از طریق تقویت امور زیربنایی و بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی جهت توسعه از ظرفیت گردشگری، آموزشی، بازرگانی و تعامل فرامرزی	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	ارتقاء فعالیت‌های توسعه‌ای ملی و استانی در مناطق مرزی و استقرار مناسب جمعیت و تقویت نیروهای نظامی و انتظامی متناسب با تهدیدات	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	توسعه فعالیت‌های اطلاعاتی و تقویت دیپلماسی مرزی	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی، کاهش جرم و جنایت، مبارزه همه‌جانبه با مواد مخدر و روان‌گردان‌ها، پیشگیری و مقابله با قاچاق کالا و ارز	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	بهره‌گیری از مشارکت مرزنشینان در طرح‌های امنیتی	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	تأکید بر توسعه مناطق مرزی برای بهبود شرایط زندگی و افزایش سطح توسعه این مناطق به‌منظور ارتقای امنیت مرزهای کشور	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	ساماندهی نقاط مرزی و پایانه‌های مرزی استان به‌ویژه باشماق و توسعه زیرساخت‌های فیزیکی و ارتباطی آن‌ها در جهت تأمین ارتباط و عبور و مرور بهینه کالا و مسافر در مرزهای استان با کردستان عراق و مبادلات بین‌المللی	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	حفظ و ساماندهی جمعیت در نواحی مرزی استان با مکان‌یابی کانون‌های مستعد مناسب و ایجاد روستا- شهرهای جدید عملکردی	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	توسعه شهرهای متوسط در مناطق حاشیه‌ای یا بسته یا مرزی	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

جدول ۱۰ نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه اقتصادی

زمینه نقش	وظیفه تخصصی در هر نقش	مقیاس عملکرد نقش	نواحی برنامه‌ریزی / شهرستان
اقتصادی	توسعه و افزایش سهم صنعت در اقتصاد استان با تأکید بر ایجاد خوشه‌های صنعتی، صنایع دانش‌بنیان و مونتاژ، صنایع تبدیلی و تکمیلی، صنایع کوچک و متوسط اشتغال‌زا و با هدف تأمین بازار منطقه و کشورهای همسایه.	ملی و فراملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	توسعه خدمات بازرگانی با توجه به همجواری آن با عراق و جهت‌گیری‌های توسعه استان	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	توسعه صنایع تکمیلی کشاورزی به ویژه توت‌فرنگی در استان	ملی و فراملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	فعال‌سازی منطقه آزاد تجاری مریوان به‌عنوان مرکز مبادلات تجارت استان با سطح عملکرد فرا منطقه‌ای	ملی و فراملی	مریوان
	توسعه زیرساخت‌های منطقه آزاد تجاری و مناطق ویژه اقتصادی جهت توسعه فعالیت‌های تجاری و تولیدی در راستای تحکیم پیوند با بازارهای ملی و فراملی، توسعه خدمات بازرگانی نوین و تقویت زیرساخت‌های مورد نیاز آن	ملی و فراملی	بانه/مریوان/سقز
	تولیدکننده گندم، علوفه و تبدیل به مراکز عمده تولید و پرورش ماهیان سرد آبی با هدف کمک به تأمین امنیت غذایی کشور و صادرات به عراق	ملی و فراملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	سنندج به‌عنوان مرکز مدیریت و راهبری تعاملات ایران و آسیای جنوب غربی با تأکید بر سازماندهی عملکردی، نهادی و کالبدی منطقه در تنظیم تعاملات اقتصادی- اجتماعی غرب کشور	ملی و فراملی	سنندج
	افزایش عملکرد در واحد سطح و افزایش بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی و سازگار با شوری، مقاوم به خشکی و رعایت الگوی کشت مناسب با منطقه؛	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	به کار بستن رویکرد کارآفرینی، اشتغال‌زایی و حمایت از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط دانش‌بنیان	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	ارتقاء سهم معدن در اقتصاد استان با افزایش نرخ پوشش فعالیت‌های شناسایی و پی‌جویی کانی‌های معدنی، ارتقاء بهره‌وری و تکمیل زنجیره فرآوری معادن با ایجاد صنایع وابسته.	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	توسعه کشاورزی مبتنی بر فناوری‌های نوین و کارا از نظر بهره‌وری آب و سایر عوامل تولید.	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	سازماندهی بخش خدمات نوین و تولید کالا و خدمات دانش پایه	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان

نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	دگرگونی ساختار فعالیت‌های صنعتی و خدماتی آن‌ها در راستای افزایش سهم فعالیت‌های دانش پایه و زمینه‌سازی برای هدایت سرمایه‌گذاری‌های متمایل به این مناطق	اقتصادی
سنندج	منطقه‌ای	توسعه مبتنی بر صنعت برای شهر سنندج	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	تقویت و سازماندهی سکونت‌گاه‌ها و عرصه‌های روستایی با هدف حفظ ارتباط پویا و سازنده بین نواحی شهری و روستایی و تقویت زنجیره‌های ارزش با تأکید بر استقرار صنایع کوچک و اشتغال‌زا	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	توسعه کشاورزی، صنعت و معدن و گردشگری	
سقز/ سنندج	منطقه‌ای	تأکید بر تقویت و توسعه محور میانی استان (سقز- سنندج- کرمانشاه)	
سقز/ سنندج	منطقه‌ای	محورهای توسعه استان، در محور میانی و اصلی توسعه استان با تأکید بر گسترش فعالیت‌های خدماتی- صنعتی (تمرکز مناسب در سنندج و سقز) و در محورهای شرقی و غربی، تأکید بر گسترش فعالیت‌های صنعتی و کشاورزی	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	تمرکز بر صنایع واسطه‌ای در غرب کشور	
سقز	منطقه‌ای	تقویت شهر سقز برای ایفای نقش مرکزی مناسب در منطقه شمالی استان و تحکیم محور توسعه غرب کشور با گسترش فعالیت‌های صنعتی، معدنی و خدماتی.	
قروه / بیجار	منطقه‌ای	تقویت شهرهای قروه و بیجار در منطقه شرقی استان از طریق توسعه فعالیت‌های کشاورزی، صنعتی و معدنی در قروه و گسترش فعالیت‌های صنعتی و معدنی و استقرار صنایع در بیجار	
سقز	منطقه‌ای	خدمات پیشنهادی کشاورزی و صنایع کارگاهی محلی	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	توسعه صنایع تبدیلی و بسته‌بندی فرآورده‌های کشاورزی، تولید ادوات و وسایل مورد نیاز کشاورزی	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	ایجاد صنایع شیمیایی با توجه به عبور خط لوله اتان/ اتیلن از استان و احداث صنایع الکترونیک	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	تجهیز معادن سنگ آهن، سیلیس، خاک‌های صنعتی و سنگ‌های تزئینی و توسعه صنایع مرتبط با معدن	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	توسعه اقتصاد صادرات محور و تقویت اقتصاد روستایی	

نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	تمرکز بر صنایع واسطه‌ای در غرب کشور با تأکید بر ماندن ارزش‌افزوده حاصل از آن در استان	اقتصادی
سنندج	منطقه‌ای	احداث واحدهای مربوط به پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی، با توجه به خط لوله نفت کرمانشاه- سنندج، در شهر سنندج.	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	توسعه کشاورزی پایدار و شیلات و محصولات دامی در پهنه استان	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	بهره‌برداری از معادن کانی‌های فلزی و غیرفلزی و تقویت نقش معادن در اقتصاد منطقه	
سقز / قروه / بیجار	منطقه‌ای	توسعه صنایع مرتبط با معادن غیرفلزی و فلزی در شهرستان‌های سقز، قروه و بیجار	
سنندج/بانه/ مریوان	منطقه‌ای	بسترسازی و تقویت نقش خدمات حمل‌ونقل و کالا و مسافر در شهرستان‌های سنندج، بانه و مریوان	
بانه / مریوان	منطقه‌ای	تقویت نقش بازارچه‌ها و فعالیت‌های بازرگانی به‌منظور تقویت و رونق اقتصاد منطقه‌ای در شهرستان بانه و مریوان	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	ملی و فراملی	توسعه و افزایش سهم صنعت در اقتصاد استان با تأکید بر ایجاد خوشه‌های صنعتی، صنایع دانش‌بنیان و مونتاژ، صنایع تبدیلی و تکمیلی، صنایع کوچک و متوسط اشتغال‌زا و با هدف تأمین بازار منطقه و کشورهای همسایه.	

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

جدول (۱۱) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زیرساخت-منابع آب

نواحی برنامه‌ریزی / شهرستان	مقیاس عملکرد نقش	وظیفه تخصصی در هر نقش	زمینه نقش
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	تأمین پایدار آب موردنیاز آحاد جامعه برای مصارف شرب شهرها، روستاها و عشایر	زیرساخت-منابع آب
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	حفظ و صیانت از منابع آب و اعمال مدیریت کیفی منابع آب	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	احیاء و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی و کاهش مصرف از این منابع	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	اصلاح ساختار اقتصاد صنعت آب و آبفا	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	افزایش بهره‌وری آب از ابعاد کمی، کیفی و اقتصادی	
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	ملی و فراملی	مدیریت به هم پیوسته منابع آب در سطح حوضه‌های آبریز و ایجاد تعادل بین منابع و مصارف آب به‌منظور بهره‌برداری پایدار از منابع آب	

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

جدول ۱۲) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه زیرساخت-اطلاعاتی و ارتباطاتی

زمینه نقش	وظیفه تخصصی در هر نقش	مقیاس عملکرد نقش	نواحی برنامه‌ریزی / شهرستان
زیرساخت-اطلاعاتی و ارتباطاتی	انسداد الکتریکی، الکترونیکی، نوری (اپتیکی) و فیزیکی مرزها با اولویت مناطق مرزی مستعد ناامنی و بهره‌گیری از توان اطلاعاتی	ملی و فراملی	بانه/مریوان/اسقز
	تجهیز محورهای ترانزیتی استان به سامانه‌ها و خدمات ایمنی حمل‌ونقلی و استراحت‌گاهی برای تسهیل و تسریع در ارتباطات و مبادلات فراملی	ملی و فراملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	ارتقاء کیفی شبکه ارتباطی جاده‌ای ترانزیتی استان متناسب با عملکردها و نقش استان در صادرات و واردات و ترانزیت کالا و مبادلات فرامرزی استان	ملی و فراملی	بانه/مریوان/اسقز
	ساماندهی شبکه زیرساخت‌های حمل‌ونقل برای بهره‌برداری بهینه از موقعیت استان در محور غرب کشور و در ارتباط با اقلیم کردستان عراق	ملی و فراملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	توسعه ارتباطات و زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات با اقلیم کردستان عراق و اتصال به شبکه جهانی فیبر نوری	ملی و فراملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	توسعه ارتباطات و زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات با اقلیم کردستان عراق و اتصال به شبکه جهانی فیبر نوری	ملی و فراملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	تقویت و تجهیز شبکه‌های زیربنایی استان به‌منظور پشتیبانی از مبادلات و ارتباطات ملی و منطقه‌ای	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	ارتقاء سهم و جایگاه استان در شبکه ارتباطات ملی به‌ویژه در بهره‌مندی از فیبر نوری	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	بهره‌مندی استان از حمل‌ونقل ریلی به‌منظور ارتقاء جایگاه استان در شبکه مبادلات و تقویت پیوندهای ملی و منطقه‌ای	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	توسعه و تجهیز فرودگاه سنندج برای گسترش حمل‌ونقل هوایی و پروازهای بین‌المللی	ملی	سنندج
	گسترش شبکه خطوط راه‌آهن کشور و استان تا نقطه مرزی باشماق و اتصال آن به شبکه حمل‌ونقل ریلی اقلیم کردستان عراق	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	توسعه و تجهیز فرودگاه سنندج برای گسترش حمل‌ونقل هوایی و پروازهای بین‌المللی	ملی	سنندج
	مطالعه و احداث راه‌آهن و اتصال استان به شبکه سراسری راه‌آهن کشور	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان

نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	تسریع در امر تکمیل راه‌های ارتباطی شهرستان مریوان به دیگر شهرستان‌ها که شامل راه‌های مریوان- کامیاران و مریوان-سقز و مریوان-بانه به منظور بهره‌گیری اقتصادی از مزیت نسبی مرزی بودن و ایجاد تحرک در امر بازرگانی منطقه با کشور همسایه و درون کشور.
سقز-سنندج	منطقه‌ای	تأکید بر تقویت و توسعه محور میانی استان (سقز-سنندج- کرمانشاه) به عنوان محور اصلی توسعه با توجه به لزوم انتشار توسعه در قلمرو استان و تکوین محور توسعه غرب کشور
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	تقویت و توسعه خطوط انتقال نیرو و در فضاها و محورهای اولویت‌دار توسعه استان به ویژه محورهای اصلی و شرقی-غربی استان.
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	ارتقاء کمی و کیفی شبکه زیرساخت‌ها و خدمات حمل‌ونقل جاده‌ای استان متناسب با نقش و جایگاه ارتباطی و مبادلاتی فرا استانی
نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان	منطقه‌ای	تأکید بر حاشیه محور اصلی ارتباطی ناحیه (همدان-سنندج) به عنوان منطقه اشباع و عدم استقرار هرگونه فعالیت‌هایی در مقیاس شهرستان، ناحیه و فرا ناحیه.

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

جدول ۱۳ نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه انرژی

زمینه نقش	وظیفه تخصصی در هر نقش	مقیاس عملکرد نقش	نواحی برنامه‌ریزی / شهرستان
انرژی	ارتقاء سهم و جایگاه استان در تبادل انرژی	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	تسریع در امر تکمیل خط لوله انتقال فرآورده‌های نفتی پالایشگاه کرمانشاه به سنندج.	منطقه‌ای	سنندج
	احداث خط انتقال گاز سقز-بانه از طریق آذربایجان غربی. احداث خط انتقال گاز کامیاران از طریق محور کرمانشاه. احداث خط انتقال گاز مریوان از طریق محور سنندج.	منطقه‌ای	سقز/بانه/کامیاران/مریوان
	تقویت و توسعه خطوط انتقال نیرو و در فضاها و محورهای اولویت‌دار توسعه استان به ویژه محورهای اصلی و شرقی-غربی استان.	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	تقویت زیربنای استان با توجه به توسعه شبکه‌های گاز و انرژی و همچنین توسعه شبکه‌های ارتباطی جهت دسترسی سهل‌تر و سریع‌تر استان به استان‌های همجوار	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

جدول ۱۳) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه ژئوپلتیک

زمینه نقش	وظیفه تخصصی در هر نقش	مقیاس عملکرد نقش	نواحی برنامه‌ریزی / شهرستان
ژئوپلتیک	سنندج به‌عنوان مرکز مدیریت و راهبری تعاملات ایران و آسیای جنوب غربی با تأکید بر سازماندهی عملکردی، نهادی و کالبدی شهر در تنظیم تعاملات اقتصادی، اجتماعی کشور	ملی و فراملی	سنندج
	ساماندهی نقاط مرزی و پایانه‌های مرزی استان به‌ویژه باشماق و توسعه زیرساخت‌های فیزیکی و ارتباطی آن‌ها در جهت تأمین ارتباط و عبور و مرور بهینه کالا و مسافر در مرزهای استان با کردستان عراق و مبادلات بین‌المللی	ملی و فراملی	بانه/مریوان/اسقز

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

جدول ۱۴) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه گردشگری

زمینه نقش	وظیفه تخصصی در هر نقش	مقیاس عملکرد نقش	نواحی برنامه‌ریزی / شهرستان
گردشگری	حفاظت و احیای منابع طبیعی و مقابله با بهره‌برداری‌های غیراصولی و تخریب منابع طبیعی و محیط‌زیست استان و برنامه‌ریزی برای احیای اکوسیستم‌ها و زیستگاه‌های جانوری آسیب‌دیده و احیاء، بازسازی و جبران خسارات وارده.	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	تکیه بر گردشگری روستایی در استان کردستان و تمرکز بر نواحی گردشگری دارای اولویت ویژه از جمله زریوار و آبیدر	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	ایجاد پیوند مناسب بین گردشگری و صنایع دستی و تقویت اقتصاد محلی و منطقه‌ای در شهرستان‌های سروآباد، مریوان و سنندج	منطقه‌ای	سروآباد/مریوان/سنندج
	توسعه گردشگری و سیاحت با توجه به وجود آثار باستانی و جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

جدول (۱۵) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه نظام سکونتگاهی

زمینه نقش	وظیفه تخصصی در هر نقش	مقیاس عملکرد نقش	نواحی برنامه‌ریزی / شهرستان
نظام سکونتگاهی	اتخاذ سیاست‌های یکپارچه شهری در نظام شبکه سکونتگاهی و تعادل بخشی به نظام استقرار جمعیت و فعالیت در پهنه‌ی استان (از طریق باز تعریف و تقویت نقش شهرها و سکونت‌گاه‌ها به‌منظور ارتقاء جایگاه محلی، منطقه‌ای و ملی با تأکید بر نقش فرهنگی و دروازه‌ای سنندج)	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	تقویت و ارتقاء موقعیت شهر سنندج به‌منظور ایفای نقش مرکزیت در استان کردستان با عملکردهای مناسب ملی (سطح دو خدماتی-صنعتی کشور)	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	تعادل بخشی به پراکنش جمعیت با تقویت شهرهای کوچک و روستا-شهرهای کنونی	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	حفظ و ساماندهی جمعیت در نواحی مرزی استان با مکان‌یابی کانون‌های مستعد مناسب و ایجاد روستا-شهرهای جدید عملکردی	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	تغییر در الگوی استقرار موجود با تأکید بر تجهیز مراکز برتر روستایی و تجمیع روستاهای پراکنده	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	ساماندهی و تقویت کمی و کیفی سکونتگاه‌های شهری و روستایی با تأکید بر کاهش فقر، توانمندسازی اجتماعی، اقتصادی و کالبدی، مقاوم‌سازی بافت‌های حاشیه‌ای، فرسوده و تاریخی با رویکرد حفظ و تقویت معماری بومی و اسلامی	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

جدول (۱۶) نقش و وظایف استان در تقسیم کار ملی و فرا ملی؛ زمینه محیطی

زمینه نقش	وظیفه تخصصی در هر نقش	مقیاس عملکرد نقش	نواحی برنامه‌ریزی / شهرستان
محیطی	ایجاد تعادل بین منابع و مصارف آب به‌منظور بهره‌برداری پایدار از منابع آب	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	احیاء و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی و کاهش مصرف از این منابع	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	افزایش بهره‌وری منابع و عوامل تولید کشاورزی به‌ویژه آب	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	توسعه بخش کشاورزی و افزایش سطح زیر کشت با توجه به امکانات مناسب آب	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	بهره‌برداری بهینه و منصفانه متناسب با سهم هر کدام از استان‌ها از منابع طبیعی مشترک به‌ویژه آب	ملی	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	افزایش عملکرد در واحد سطح و افزایش بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی و سازگار با شوری، مقاوم به خشکی و رعایت الگوی کشت مناسب با منطقه	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	احیای رویشگاه‌های مرتعی و توسعه فرآوری گیاهان دارویی	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	بخش شرقی استان دارای تناسب برای دیم‌کاری و بخش‌های اندکی در غرب دارای تناسب برای بهره‌برداری از جنگل و مرتع	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	کشت انواع محصولات کشاورزی و باغی و فعالیت‌های پرورش دام و طیور، آبیان، زنبورداری و برخورداری از ذخایر ارزشمند ژنتیکی دام	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان
	قابلیت توسعه اراضی زیر کشت آبی در دشت‌ها و نقاط مستعد جهت تولید محصولات کشاورزی (به‌ویژه گندم) (شرق استان)	منطقه‌ای	بیجار/قروه/دهگلان/دیواندره
	توسعه فعالیت‌های کشاورزی و دامپروری به‌عنوان زمینه اصلی فعالیت‌های اقتصادی استان، در جهت تأمین بخشی از نیازهای غذایی کشور به‌ویژه گوشت قرمز.	منطقه‌ای	نواحی برنامه‌ریزی چهارگانه استان

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

۲-۲- حوزه‌های دارای اولویت در برنامه آمایش

در برنامه آمایش سرزمین ملی، شناسایی حوزه‌های دارای اولویت در هر استان، نقش کلیدی در تدوین راهبردهای توسعه‌محور ایفا می‌کند. این حوزه‌ها بر پایه ظرفیت‌های بومی، جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی هر استان شناسایی می‌شوند تا از طریق بهره‌برداری هوشمندانه از منابع و توانمندی‌های محلی، توسعه‌ای متوازن، پایدار و کارآمد رقم زده شود.

در چارچوب آمایش ملی، هدف از تعیین اولویت‌های استانی، تمرکز بر فعالیت‌هایی است که بیشترین بازدهی اقتصادی و اجتماعی را با کمترین فشار بر منابع طبیعی و محیط‌زیست دارند. برای مثال، در برخی استان‌ها بخش‌هایی همچون کشاورزی پیشرفته، گردشگری طبیعی یا فرهنگی، صنایع تبدیلی، انرژی‌های تجدیدپذیر یا تجارت مرزی، به‌عنوان حوزه‌های دارای اولویت مطرح می‌شوند.

در این روند، توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی استان‌ها، همچنین مسائل کلیدی نظیر اشتغال‌زایی، کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای، تاب‌آوری در برابر بحران‌ها و افزایش بهره‌وری از منابع موجود، از جمله معیارهای اساسی تعیین اولویت‌هاست. این نگاه منطقه‌گرا در عین هماهنگی با سیاست‌های ملی توسعه، زمینه‌ساز توزیع عادلانه فرصت‌ها و بهبود کیفیت زندگی در سراسر کشور می‌شود.

جدول (۱۷) تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان

ناحیه برنامه‌ریزی	شهرستان	تخصص‌های شهرستان
	سندج	<ul style="list-style-type: none"> - صنایع غذایی، مواد و محصولات شیمیایی با تأکید بر پتروشیمی، فلزات اساسی، لاستیک و پلاستیک، ابزارآلات پزشکی، الکترونیک با تأکید بر گیرنده‌های تلویزیونی، چوب و محصولات چوبی، کاغذ و چاپ - حمل‌ونقل و لجستیک - گردشگری سلامت، طبیعی و رویداد - کشاورزی (باغداری با تأکید بر توت‌فرنگی و سیب و گردو، زنبورداری و زراعت چوب با تأکید بر صنوبر) - خدمات برتر و دانش‌بنیان (بازرگانی، مالی، بانک و بیمه، آموزش و بهداشت) - صنایع دستی با تأکید بر قالی‌بافی و گلیم‌بافی، نازک‌کاری چوبی و ساخت سازه‌های سنتی - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی و صنعتی - صنایع نساجی و پوشاک
	دهگلان	<ul style="list-style-type: none"> - کشاورزی (زراعت با تأکید بر گندم و جو، حبوبات، سیب‌زمینی، سبزی و صیفی جات، علوفه و دامپروری) - صنایع غذایی، مواد و محصولات شیمیایی، لاستیک و پلاستیک با تأکید بر تایر و تیوب - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی و صنعتی
	کامیاران	<ul style="list-style-type: none"> - کشاورزی (باغداری با تأکید بر توت‌فرنگی و میوه‌های دانه‌دار و هسته‌دار، آبی‌پروری، دامپروری، زنبورداری، زراعت با تأکید بر گندم و جو و سبزی و صیفی جات و زراعت چوب با تأکید بر صنوبر) - صنایع غذایی، چوب و محصولات چوبی، کاغذ و چاپ - گردشگری طبیعی و رویداد - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی و صنعتی
	قروه	<ul style="list-style-type: none"> - صنایع کانی غیرفلزی با تأکید بر سنگ‌های تزئینی و ساختمانی و سنگ آهن، صنایع معدنی فلزی با تأکید بر سنگ آهن، بازیافت و فلزات اساسی با تأکید بر ذوب آهن - معدن و استخراج معدنی با تأکید بر طلا، سنگ‌های تزئینی و ساختمانی - کشاورزی (زراعت با تأکید بر گندم و جو، سیب‌زمینی، سبزی و صیفی جات و دامپروری) - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی، صنعتی و معدن
	ناحیه شماره ۲؛ شهرستان‌های مریوان و سروآباد	مریوان

<ul style="list-style-type: none"> - کشاورزی (باغداری با تأکید بر توت‌فرنگی و انگور، زنبورداری، آبی‌پروری، زراعت با تأکید بر گیاهان دارویی - خدمات برتر و دانش‌بنیان (بازرگانی، مالی، بانک و بیمه) - صنایع دستی با تأکید بر کلاش‌بافی - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی و صنعتی 		
<ul style="list-style-type: none"> - کشاورزی (باغداری با تأکید بر توت‌فرنگی، گردو و انگور، آبی‌پروری، پرورش طیور) - گردشگری طبیعی، ورزشی، جنگ، روستایی و رویداد - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی 	سروآباد	
<ul style="list-style-type: none"> - صنایع کانی غیرفلزی با تأکید بر سیلیس، صنایع معدنی فلزی با تأکید بر طلا و سنگ آهن، غذایی، منسوجات و پوشاک، مواد و محصولات شیمیایی، لاستیک و پلاستیک با تأکید بر پایین‌دستی پتروشیمی، صنایع تولید محصولات از توتون و تنباکو - معدن و استخراج معدنی با تأکید بر طلا، سنگ آهن و سیلیس - حمل‌ونقل و لجستیک - تجارت و بازرگانی - کشاورزی (زراعت با تأکید بر گندم و جو، حبوبات، دامپروری، زنبورداری، آبی‌پروری و باغداری با تأکید بر سیب) - خدمات برتر و دانش‌بنیان (بازرگانی، مالی و بانک) - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی، صنعتی و معدنی 	سقز	ناحیه شماره ۳؛ شهرستان‌های سقز و بانه
<ul style="list-style-type: none"> - تجارت و بازرگانی - حمل‌ونقل و لجستیک - گردشگری تجاری، طبیعی، جنگ و سلامت (پارااکلینیکی) - صنایع غذایی، الکترونیک و الکترونیک، لوازم خانگی - کشاورزی (باغداری با تأکید بر انگور، پرورش طیور) - معدن و استخراج معدنی با تأکید بر طلا و مصالح ساختمانی - خدمات برتر و دانش‌بنیان (بازرگانی، مالی، بانک و بیمه) - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی و صنعتی 	بانه	
<ul style="list-style-type: none"> - صنایع کانی غیرفلزی با تأکید بر سنگ‌های تزئینی و ساختمانی و سیمان و سنگ آهن، صنایع معدنی فلزی با تأکید بر سنگ آهن، فلزات اساسی با تأکید بر فولاد، لاستیک و پلاستیک با تأکید بر پایین‌دستی پتروشیمی، غذایی و بازیافت - کشاورزی (زراعت با تأکید بر گندم و جو و گیاهان دارویی، دامپروری، آبی‌پروری) - گردشگری ورزشی - معدن و استخراج معدنی با تأکید بر سنگ آهن و سنگ‌های تزئینی و ساختمانی - صنایع دستی با تأکید بر قالی‌بافی و گلیم‌بافی - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی، صنعتی و معدنی 	بیجار	ناحیه شماره ۳؛ شهرستان‌های سقز و بانه

<ul style="list-style-type: none"> - صنایع غذایی، مواد و محصولات شیمیایی، منسوجات و پوشاک، لاستیک و پلاستیک با تأکید بر پایین‌دستی پتروشیمی، صنایع کانی غیرفلزی با تأکید بر سیمان، بازیافت صنایع معدنی مبتنی بر آهک از جمله سیمان، بتن سبک، کاغذ گردشگری طبیعی و تاریخی - حمل‌ونقل و لجستیک - کشاورزی (دامپروری، زنبورداری، زراعت با تأکید بر گیاهان دارویی، گندم و جو، حبوبات و علوفه و زراعت چوب با تأکید بر صنوبر) - خدمات پشتیبان تولید کشاورزی و صنعتی 	دیواندره	
---	-----------------	--

منبع: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان

۳- آمار سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی**۳-۱- سابقه جذب سرمایه‌گذاری خارجی**

استان کردستان به‌عنوان یکی از استان‌های مرزی غرب کشور، به‌واسطه موقعیت ژئوپلیتیکی ویژه، مجاورت با اقلیم کردستان عراق، وجود مرزهای رسمی تجاری و برخورداری از منابع طبیعی و انسانی ارزشمند، از ظرفیت‌های قابل توجهی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی برخوردار است. این ویژگی‌ها، زمینه مناسبی برای توسعه فعالیت‌های اقتصادی، صنعتی، کشاورزی، گردشگری و تجارت بین‌الملل با مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی فراهم کرده است.

با این حال، بررسی روندهای گذشته نشان می‌دهد که استان کردستان در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی سهم نسبتاً محدودی در کشور داشته است. طبق آمار، طی سال‌های اخیر ۲۵ طرح دارای مجوز سرمایه‌گذاری خارجی در استان به ثبت رسیده که در مجموع، حجم سرمایه‌گذاری مصوب و وارده آن‌ها به ترتیب ۵۰/۵ و ۷۴۳ میلیون دلار ثبت شده است.

از میان طرح‌های دارای مجوز، بیشترین تمرکز در بخش صنعت و معدن و پس از آن در بخش خدمات و کشاورزی بوده است. کشورهای مبدأ سرمایه‌گذار عمدتاً شامل ترکیه، عراق، قزاقستان، هنگ‌کنگ، کانادا و آلمان بوده‌اند که به‌طور عمده در حوزه‌هایی نظیر تولید مصالح ساختمانی، صنایع تبدیلی کشاورزی، ساخت هتل و مراکز اقامتی، فرآوری محصولات معدنی و لجستیک مرزی سرمایه‌گذاری کرده‌اند. از جمله طرح‌های فعال و شاخص استان که دارای سرمایه‌گذاری خارجی است؛ می‌توان به شرکت معدنی زرکوه، شرکت آریا گستر مدرن مهرام، شرکت فراسازان توتون آپادانا و شرکت رضا آوینه سیروان اشاره کرد.

در عین حال، برخی از طرح‌ها تنها در مرحله اخذ مجوز باقی مانده و به دلایل مختلفی نظیر مشکلات زیرساختی، نوسانات نرخ ارز، پیچیدگی‌های اداری و نبود مشوق‌های مؤثر برای سرمایه‌گذاران خارجی، به مرحله اجرا نرسیده‌اند. این امر گویای نیاز به اصلاح سیاست‌ها، ارتقای زیرساخت‌ها، بهبود فضای کسب‌وکار و افزایش تعامل با کشورهای همسایه جهت جذب و تثبیت سرمایه‌گذاری در استان است.

جدول (۱۸) لیست طرح‌های دارای مجوز سرمایه‌گذاری خارجی استان کردستان

ردیف	سال	نام طرح	سرمایه‌گذار خارجی	بخش	عنوان پروژه	محل اجرای طرح	حجم سرمایه‌گذاری مصوب (میلیون دلار)	سرمایه وارده (میلیون دلار)	وضعیت مجوز	وضعیت فعالیت
۱	۱۳۹۱	شرکت معدنی زرکوه	شرکت گلن هیل	صنعت و معدن	تولید طلا	شهرستان قروه	۱۰۳	۳۴/۲	فعال	در حال فعالیت
۲	۱۳۹۳	زنجیره فولاد (شرکت فولاد گستر الماس)	شرکت ماس العراقیه	صنعت و معدن	تولید گندله و میلگرد	شهر صاحب	۴۳۰	-	ابطال	تعطیل
۳	۱۳۹۴	منطقه گردشگری بانه	آقای فاروق عباس حسین - اقلیم کردستان عراق	گردشگری	مجتمع گردشگری	کوه آربابا - بانه	۲۵/۶۵	-	ابطال	تعطیل
۴	۱۳۹۶	شرکت شادیاران مهوین	آقای عمر محمود حمه سعید - اقلیم کردستان عراق	صنعت	تولید لوازم برقی	سنندج	۱	-	ابطال	تعطیل
۵	۱۳۹۶	شرکت روناک شار کردستان	حاج احمد صالح - اقلیم کردستان عراق	تجاری، خدماتی	مجتمع تجاری مسکونی	سنندج	۵	-	ابطال	تعطیل
۶	۱۳۹۸	شرکت مهرپوش آولان	ارسلان محمدی - ایرانی مقیم کانادا	صنعت	تولید کاغذ ملامینه	شهرک صنعتی دهگلان	۸/۱۹	-	ابطال	در حال فعالیت
۷	۱۳۹۸	شرکت فراسازان توتون آپادانا	آقای مراد جان - ترکیه	صنعت	تولید سیگار و تنباکو معسل	شهرک صنعتی سقز	۲۹/۸	۱۲	فعال	در حال فعالیت

در حال فعالیت	فعال	۰/۵	۶/۵۵	شهرک صنعتی سقز	تولید لوازم خانگی برقی	صنعت	آقای مراد جان - ترکیه	شرکت آیریا و نداد کسری	۱۳۹۸	۸
در حال فعالیت	فعال	۲/۲	۱۰	سندج	مجتمع خدماتی تجاری سنه سنتر	تجاری، خدماتی	آقای سیروان محمد احمد - اقلیم کردستان عراق	شرکت رضا آوینه سیروان	۱۳۹۹	۹
در حال فعالیت	ابطال	-	۰/۴	شهرک صنعتی دهگلان	تولید لبنیات	صنعت	برهان علی - اقلیم کردستان عراق	شرکت لبن دوش غرب	۱۳۹۹	۱۰
تعطیل	ابطال	-	۱۱	دیواندره	تولید کاغذ از کرنات کلسیم	صنعت	شرکت گنگ - gcc	شرکت سامین ابتکار دانش	۱۳۹۹	۱۱
تعطیل	ابطال	-	۷/۱۷	سندج	تولید دستگاه GPS	صنعت	آقای برزان حمه سور - اقلیم کردستان عراق و آلمان	شرکت جهان چاودیر دارین	۱۳۹۹	۱۲
تعطیل	ابطال	-	۱	مریوان	تولید میلگرد خم	صنعت	آقای شیخ احمد - اقلیم کردستان عراق	شرکت جیهان طلا استیره کردستان	۱۳۹۹	۱۳
در حال فعالیت	فعال	۰/۳	۰/۶	روستای گشگی - کامیاران	تولید خوراک آبزیان پرورشی	صنعت	آقای سلمان کریمی - ایرانی مقیم ترکیه	شرکت سیروان دانه زرین زاگرس	۱۳۹۹	۱۴
تعطیل	ابطال	-	۰/۳۵	بانه - منطقه ویژه اقتصادی	تولید ظروف و کیسه یکبار مصرف پلاستیکی	صنعت	سالم صلاح عبدالله - اقلیم کردستان عراق	شرکت باران سیما بازرگان	۱۴۰۰	۱۵
تعطیل	ابطال	-	۰/۷۵	سندج	تولید منسوجات بی بافت، گاز استریل و انواع پوشش و لباس بیمارستانی	صنعت، درمان	بایزاحمد بایز - اقلیم کردستان عراق	شرکت سالم دارو	۱۴۰۱	۱۶

					یکبار مصرف					
تعطیل	ابطال	-	۱	در حال اخذ زمین در شهرک صنعتی مریوان	اکسیژن صنعتی، نیترژن، گاز کربنیک و اکسیژن طبی	صنعت	صالح عبدالله بابکر- اقلیم کردستان عراق	شرکت گازی پیره شاهو	۱۴۰۱	۱۷
تعطیل	ابطال	-	۰/۶۵	در حال اخذ زمین در شهرک صنعتی بانه	تولید مقوای دوبلکس - ورق کارتن چند لایه	صنعت	اندام عبدالرحمان محمد امین	شرکت دیاری سازان ناسو	۱۴۰۱	۱۸
در حال فعالیت	ابطال	-	۱	بانه	قطعات پلاستیکی عایق الکتریکی و لامپ LED	صنعت	کیوان محمد کریم	شرکت باران تجارت پوریا	۱۴۰۲	۱۹
تعطیل	ابطال	-	۸۷/۲	دیواندره	تولید کنسنتانتره و گندله	صنعت	نریمان اسماعیل صالح - عمر اسماعیل صالح	شرکت آذران حدید زاگرس	۱۴۰۲	۲۰
در حال فعالیت	فعال	-	۰/۱۷	بانه	تولید ریسه شلنگی ال ای دی	صنعت	ازاد بکاء آزاد	شرکت زیتون گستر سبز	۱۴۰۲	۲۱
در حال فعالیت	فعال	۱/۳	۹/۱۲	بانه	تولید انواع لوازم خانگی	صنعت	جمال و ابراهیم فرجیان ایرانیان مقیم عراق	شرکت آریا گستر مدرن مهر سام	۱۴۰۱	۲۲
در حال فعالیت	غیرفعال	-	۱/۵	مریوان	تولید قیر و ظروف آهنی و فولادی نگهداری قیر	صنعت و خدمات	شرکت استورم لند در سلیمانیه کشور عراق	شرکت وارو انرژی پویا	۱۴۰۳	۲۳
در حال فعالیت	فعال	۰/۶	۰/۶	بانه	تولید انواع لوازم خانگی	صنعت	فواد عثمان محمود	شرکت پیشرو سورین فن آور فرناک	۱۴۰۳	۲۴
در حال فعالیت	فعال	-	۰/۴۵۵	دیواندره	تولید انواع لبنیات	صنعت	برهان علی عبدالله	شرکت سپهر لبن کردستان	۱۴۰۳	۲۵
	-	۵۱/۱	۷۴۳				جمع کل			

منبع: مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان کردستان

۲-۳-آمار سرمایه‌گذاری‌های داخلی به تفکیک بخش‌های مختلف اقتصادی

۱-۲-۳-حوزه گردشگری

واحدهای دارای بیشترین سهم:

واحد پذیرایی منفرد بین‌راهی - ۲۸٪

این نوع واحد بیشترین سهم را به خود اختصاص داده و بیانگر تمرکز عمده سرمایه‌گذاری‌ها بر خدمات بین‌راهی و جاده‌ای است. احتمالاً به دلیل نیاز فوری مسافران و پوشش سراسری در مسیرهای پرتردد، این واحدها جذاب‌تر برای سرمایه‌گذاران بوده‌اند.

اقامتگاه بوم‌گردی - ۲۲٪

سهم بالای این نوع اقامتگاه نشان‌دهنده رشد گردشگری روستایی و اکوتوریسم است. استقبال از بوم‌گردی نشان می‌دهد گردشگری پایدار و محلی، مورد توجه سرمایه‌گذاران قرار گرفته و با سیاست‌های حمایتی نیز همسو بوده است.

خانه مسافر - ۱۱٪

سهم بالای خانه‌های مسافر نیز بیانگر افزایش گرایش به اقامتگاه‌های کم‌هزینه، انعطاف‌پذیر و خانوادگی است. این واحدها بیشتر در شهرهای پرتردد و توریستی مورد توجه قرار گرفته‌اند.

هتل - ۱۱٪

هتل‌ها همچنان از ارکان مهم سرمایه‌گذاری گردشگری محسوب می‌شوند، ولی سهم نسبتاً محدود آن‌ها (نسبت به بوم‌گردی و پذیرایی بین‌راهی) نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در هتل‌های بزرگ مقیاس دشوارتر و پرهزینه‌تر بوده است.

واحدهای دارای کمترین سهم:

برخی انواع واحدها مانند:

واحد پذیرایی در پایانه‌های مسافری و دریایی، اقامتگاه جوانان، هتل آپارتمان، هتل سنتی، اقامتگاه سنتی، مرکز گردشگری سلامت، مرکز تفریحی و سرگرمی دارای سهم بین ۰٪ تا ۲٪ هستند.

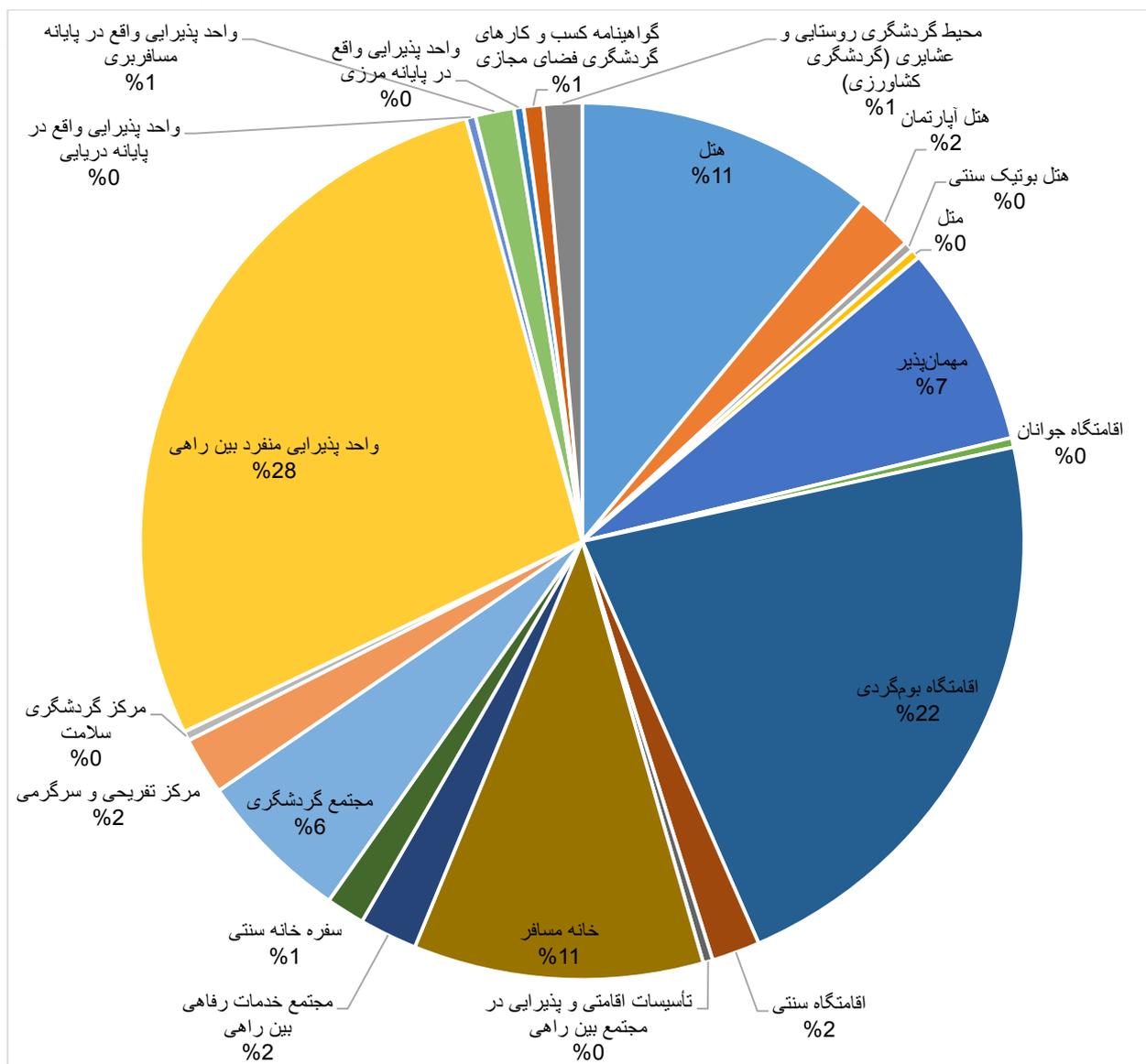
این سهم پایین می‌تواند به دلیل سرمایه‌گذاری بالا، سودآوری کم، یا ضعف زیرساخت‌ها و سیاست‌های حمایتی باشد.

بررسی آمار سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری نشان می‌دهد که در یک دهه گذشته جهت‌گیری اصلی سرمایه‌گذاری به سمت خدمات سبک و زودبازده بوده، نظیر خانه مسافر، بوم‌گردی و پذیرایی بین‌راهی بوده و پس از آن گردشگری محلی و طبیعت‌گردی (بوم‌گردی) بیش از هتل‌سازی مورد توجه قرار گرفته که نشان از تحول در ترجیحات مسافران و سرمایه‌گذاران دارد. برخی حوزه‌های گردشگری مانند سلامت‌محور یا دریامحور عملاً مغفول واقع شده‌اند و نیازمند بازنگری و سیاست‌های تشویقی ویژه هستند.

جدول ۱۹) آمار سرمایه‌گذاری داخلی بخش گردشگری طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴

نوع واحد	تعداد واحد	تعداد اتاق	تعداد تخت	تعداد سوئیت	تعداد پرسنل
هتل	۳۱	۸۸۹	۲،۵۰۹	۱۱۰	۱۹۹
هتل آپارتمان	۶	۳۱	۱۹۲	۳۵	۱۸
هتل بوتیک سنتی	۱	۵	۳۵	۵	۱
متل	۱	۲۵	۳۰	۲۳	۱
مهمان پذیر	۲۱	۲۳۶	۴۳۷	۱۱	۳۹
اقامتگاه جوانان	۱	۴	۱۲	۲	۱
اقامتگاه بوم‌گردی	۶۲	۳۰۵	۱،۷۶۶	۱۶۲	۹۸
اقامتگاه سنتی	۵	۲۶	۶۵	۱۵	۷
تأسیسات اقامتی و پذیرایی در مجتمع بین راهی	۱	۱	۰	۰	۰
خانه مسافر	۳۰	۱۰۴	۴۵۰	۷۱	۲۰
مجتمع خدمات رفاهی بین راهی	۶	۴۳	۸۱	۱۱	۳۰
سفره‌خانه سنتی	۴	۰	۰	۰	۲
مجتمع گردشگری	۱۶	۱۲۲	۲۴۷	۴۸	۶۰
مرکز تفریحی و سرگرمی	۶	۰	۰	۰	۱۹
مرکز گردشگری سلامت	۱	۰	۰	۰	۶
واحد پذیرایی منفرد بین راهی	۷۹	۳	۳۰	۰	۱۵۱
واحد پذیرایی واقع در پایانه دریایی	۱	۰	۰	۰	۲۵
واحد پذیرایی واقع در پایانه مسافربری	۴	۰	۰	۰	۴
واحد پذیرایی واقع در پایانه مرزی	۱	۰	۰	۰	۳
گواهینامه کسب و کارهای گردشگری فضای مجازی	۲	۰	۰	۰	۱
محیط گردشگری روستایی و عشایری (گردشگری کشاورزی)	۴	۰	۰	۰	۵
جمع کل	۲۸۳	۱،۷۹۴	۵،۸۵۴	۴۹۳	۶۹۰

منبع: اداره کل میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان کردستان

منبع: اداره کل میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان کردستان

نمودار (۵) سهم واحدهای مختلف از سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴

۲-۲-۳- حوزه صنعت و معدن

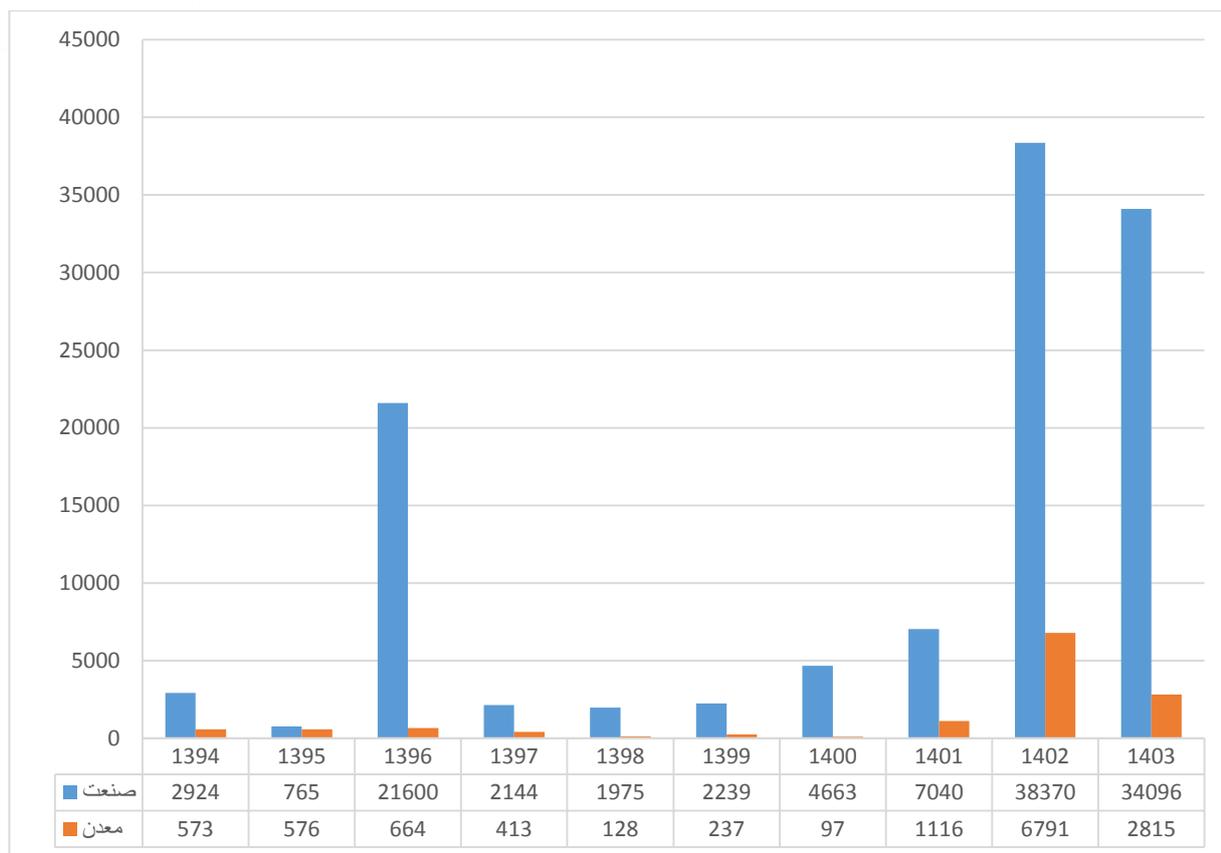
در بخش صنعت طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۵، سرمایه‌گذاری در صنعت کاهش شدیدی داشته است (از ۲،۹۲۴ به ۷۶۵ میلیارد ریال) که احتمالاً ناشی از رکود اقتصادی، کاهش نقدینگی یا بی‌ثباتی مقرراتی بوده است. در سال ۱۳۹۶، یک جهش بسیار چشمگیر به ۲۱،۶۰۰ میلیارد ریال مشاهده می‌شود که نشان‌دهنده تزریق سرمایه قابل توجه به این بخش است. طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹، مجدد شاهد کاهش و نوسانات هستیم، بین ۲،۰۰۰ تا ۴،۰۰۰ میلیارد ریال، که ممکن است ناشی از تحریم‌ها، نوسانات ارزی و نااطمینانی در اقتصاد کلان باشد؛ و نهایتاً در طول سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳، روندی صعودی و پرشتاب آغاز شده و در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ سرمایه‌گذاری در صنعت به ترتیب به ۳۸،۳۷۰ و ۳۴،۰۹۶ میلیارد ریال می‌رسد. این روند نشان از رونق دوباره صنعتی، افزایش جذابیت سرمایه‌گذاری و افزایش نرخ تورم در این حوزه دارد.

به دلیل محدودیت‌های ناشی از تحریم و تجهیزات پیشرفته بخش معدن نسبت به صنعت دارای میزان سرمایه‌گذاری پایین‌تر و روند نسبتاً یکنواخت‌تری است. طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ سرمایه‌گذاری بین ۵۷۳ تا ۱۲۸ میلیارد ریال نوسان دارد که نشان‌دهنده سهم اندک و تمرکز کمتر دولت یا بخش خصوصی بر معدن در این بازه است. از سال ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۳، سرمایه‌گذاری در معدن رشد آهسته اما پیوسته‌ای داشته و از ۹۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ به ۲،۸۱۵ میلیارد ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است. این افزایش می‌تواند حاصل توسعه سیاست‌های استخراجی، جذب سرمایه‌های جدید یا توجه به منابع معدنی داخلی باشد.

جدول (۲۰) آمار سرمایه‌گذاری داخلی بخش صنعت و معدن طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴

سال	حوزه مربوطه	تعداد پروانه بهره‌برداری صادره	میزان سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	اشتغال (نفر)
۱۳۹۴	صنعت	۶۴	۲،۹۲۴	۹۶۱
	معدن	۲۰	۵۷۳	۱۳۵
۱۳۹۵	صنعت	۶۴	۷۶۵	۵۶۵
	معدن	۱۶	۵۷۶	۱۳۴
۱۳۹۶	صنعت	۶۷	۲۱،۶۰۰	۲،۴۷۰
	معدن	۲۰	۶۶۴	۲۱۸
۱۳۹۷	صنعت	۷۲	۲،۱۴۴	۱،۰۶۰
	معدن	۱۷	۴۱۳	۱۴۵
۱۳۹۸	صنعت	۱۱۵	۱،۹۷۵	۱،۲۳۴
	معدن	۱۲	۱۲۸	۱۰۷
۱۳۹۹	صنعت	۱۰۷	۲،۲۳۹	۱،۰۷۰
	معدن	۱۳	۲۳۷	۱۱۲
۱۴۰۰	صنعت	۹۹	۴،۶۶۳	۱،۵۸۳
	معدن	۷	۹۷	۵۱
۱۴۰۱	صنعت	۸۳	۷،۰۴۰	۱،۳۴۴
	معدن	۱۶	۱،۱۱۶	۱۷۵
۱۴۰۲	صنعت	۱۳۳	۳۸،۳۷۰	۳،۲۴۸
	معدن	۱۶	۶،۷۹۱	۳۲۶
۱۴۰۳	صنعت	۹۳	۳۴،۰۹۶	۳،۷۹۳
	معدن	۱۹	۲،۸۱۵	۲۱۰
جمع کل	صنعت	۸۹۷	۱۱۵،۸۱۶	۱۷،۳۲۸
	معدن	۱۵۶	۱۳،۴۱۰	۱،۶۱۳

منبع: اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان کردستان

منبع: اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان کردستان

نمودار ۶) روند سرمایه‌گذاری داخلی بخش صنعت و معدن طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۴۰۳ (میلیارد ریال)

۳-۲-۳- حوزه کشاورزی

بررسی آمار تعداد طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی به تفکیک زیربخش‌ها در یک دهه گذشته گویای نکات کلیدی زیر است:

← بخش‌هایی با بیشترین سرمایه‌گذاری بر حسب تعداد طرح:

بخش "زراعت" (رنگ زرد)

بیشترین تعداد طرح‌ها در همه سال‌ها به زراعت تعلق دارد.

جهش بسیار شدید در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و به‌ویژه ۱۳۹۸ (بیش از ۲۴ هزار طرح در سال ۱۳۹۸) نشان‌دهنده تمرکز دولت یا بخش خصوصی بر توسعه طرح‌های زراعی است.

پس از ۱۳۹۸، تعداد طرح‌ها در زراعت کاهش چشم‌گیر یافته، با این حال هنوز بیش از سایر بخش‌ها باقی مانده است.

بخش "امور دام" (آبی تیره)

در اکثر سال‌ها پس از زراعت، دومین یا سومین بخش از نظر تعداد طرح‌هاست.

اوج سرمایه‌گذاری در دامداری در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ دیده می‌شود که هم‌زمان با افت در زراعت است و این می‌تواند نشان‌دهنده تغییر جهت استراتژیک سرمایه‌گذاران به سمت دامپروری باشد.

بخش "باغبانی" (آبی کم‌رنگ)

سه‌م نسبتاً پایداری دارد و در برخی سال‌ها (۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸) رشد خوبی داشته است. با این حال، در هیچ سالی به سطح طرح‌های زراعت یا دامداری نرسیده است.

← بخش‌هایی با کمترین سرمایه‌گذاری:

حفظ نباتات، ترویج، اقلیم‌شناسی، صنایع تبدیلی، دامپزشکی، مکانیزاسیون و آب و خاک بخش‌هایی با کمترین سرمایه‌گذاری بوده‌اند که اغلب این بخش‌ها در نمودار با میله‌های بسیار کوتاه و تقریباً یکنواخت دیده می‌شوند و برای برخی دیگر از آن‌ها فقط در چند سال اخیر مجوز صادر شده است.

این وضعیت نشان‌دهنده کم‌توجهی به زیرساخت‌های علمی و حمایتی کشاورزی است. به‌ویژه مکانیزاسیون و دامپزشکی با وجود نقش کلیدی در افزایش بهره‌وری، کمتر مورد توجه بوده‌اند.

زراعت پرچم‌دار سرمایه‌گذاری کشاورزی در این دهه بوده، اما تمرکز بیش از حد بر آن ممکن است به عدم توازن توسعه بین بخش‌ها منجر شود. تغییر جهت سرمایه‌گذاری از زراعت به دامداری از سال ۱۳۹۹ قابل توجه است؛ می‌تواند نتیجه شرایط اقلیمی، بازار، یا سیاست‌های حمایتی جدید باشد.

بخش‌هایی مانند صنایع تبدیلی، مکانیزاسیون و ترویج کشاورزی نیازمند توجه فوری هستند، چرا که بدون آن‌ها توسعه پایدار ممکن نیست. نوسانات شدید بین سال‌ها (به‌ویژه در زراعت) می‌تواند نشان‌دهنده نبود برنامه‌ریزی منسجم بلندمدت باشد.

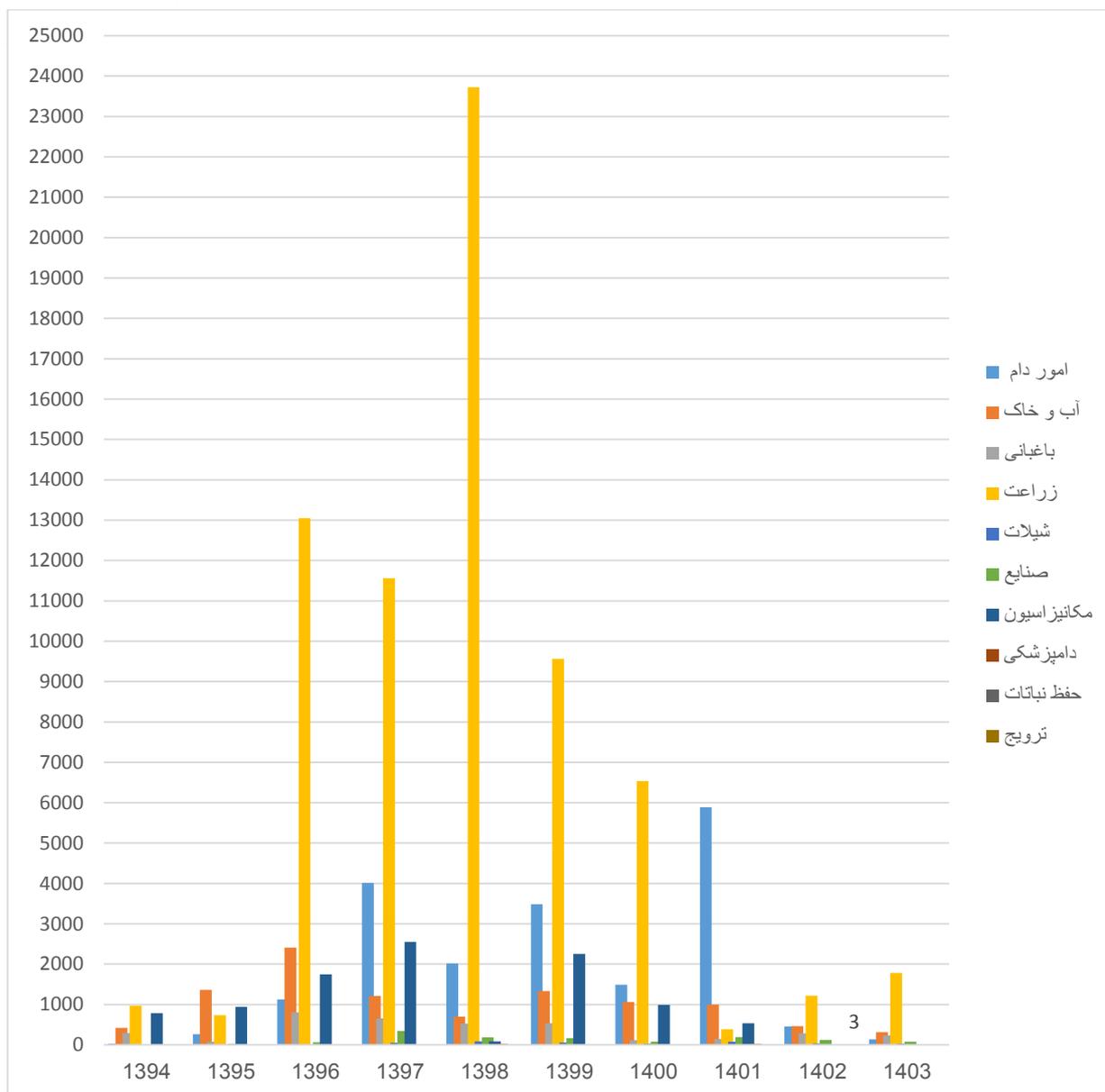
جدول (۲۱) آمار سرمایه‌گذاری داخلی بخش کشاورزی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴

سال	حوزه مربوطه	تعداد طرح	تعداد اشتغال ایجاد شده	تعداد اشتغال تثبیت شده
۱۳۹۴	امور دام	۳۲	-	۳۲
	آب و خاک	۴۲۲	-	۴۲۲
	باغبانی	۲۹۱	۰	۲۹۱
	زراعت	۹۶۶	۰	۹۶۶
	شیلات	۹	۹	۰
	صنایع	۸	۲۴	۰
	مکانیزاسیون	۷۸۶	۷۹	۵۸۹
۱۳۹۵	امور دام	۲۶۲	-	۱,۰۶۴
	آب و خاک	۱,۳۶۴	-	۱,۳۶۴
	باغبانی	۸۱	۱۸	۶۳
	زراعت	۷۳۳	۰	۷۶۲
	شیلات	۶	۲	۱۵
	صنایع	۲۱	۷۲	۱۳۵
	مکانیزاسیون	۹۴۲	۸۱۶	۰
۱۳۹۶	دام و طیور	۱,۱۲۹	-	-

-	-	۲,۴۰۹	آب و خاک	
-	-	۱۳,۸۵۹	باغبانی و زراعت	
-	-	۷	شیلات	
-	-	۶۱	صنایع	
-	-	۱,۷۴۵	مکانیزاسیون	
۲,۱۱۱		۴,۰۱۳	امور دام	۱۳۹۷
۹۲۹		۱,۲۱۲	آب و خاک	
۴۷۹		۶۵۵	باغبانی	
۱۰,۳۸۶		۱۱,۵۶۲	زراعت	
۴۶		۴۸	شیلات	
۳۵۵		۳۳۹	صنایع	
۱,۴۲۸		۲,۵۴۹	مکانیزاسیون	
۳۷		۳۲	دامپزشکی	
۵۰۹	۱,۱۸۲	۲,۰۲۰	امور دام	۱۳۹۸
۵۴۰	۲۱۱	۶۹۵	آب و خاک	
۷۴	۴۸۴	۵۲۹	باغبانی	
۱۹,۷۶۵	۲۰۸	۲۳,۷۲۸	زراعت	
۳۰	۴۶	۸۳	شیلات	
۴۵	۱۱۱	۱۸۳	صنایع	
۰	۱۵۹	۸۹	مکانیزاسیون	
۰	۷	۲۰	دامپزشکی	
۳,۵۶۴	۵۸۱	۳,۴۸۵	امور دام	۱۳۹۹
۸۲۴	۱۲۴	۱,۳۳۶	آب و خاک	
۲۸۱	۱۶۰	۵۳۲	باغبانی	
۶۰۷	۰	۹,۵۶۱	زراعت	
۳۳	۱۵	۵۴	شیلات	
۵۳	۶۴	۱۶۶	صنایع	
۷۲۲	۵۲	۲,۲۵۱	مکانیزاسیون	
۰	۲	۰	دامپزشکی	
۱۵۵	۸۵	۱,۴۸۸	امور دام	۱۴۰۰
۵۵۱	۱۳۰	۱,۰۶۲	آب و خاک	
۳۴	۱۵۳	۱۱۱	باغبانی	
۴۰	۰	۶,۵۳۴	زراعت	
۴	۸	۲۸	شیلات	
۱۱۲	۶۸	۷۶	صنایع	
۴۲۲	۳۲	۹۸۸	مکانیزاسیون	
۰	۱	۱	حفظ نباتات	

۲۹۲	۱۶۶	۵,۸۸۷	امور دام	۱۴۰۱
۵۱۵	۱۶۵	۹۹۸	آب و خاک	
۱۱۱	۲۸۴	۱۴۱	باغبانی	
۶۲	۰	۳۸۲	زراعت	
۳۶	۳۹	۷۹	شیلات	
۱۱۸	۲۲۸	۱۹۴	صنایع	
۰	۱۸	۵۳۲	مکانیزاسیون	
۰	۱۳	۱۸	دامپزشکی	
۰	۷	۲	حفظ نباتات	
۳	۳۴۱	۴۵۷	امور دام	۱۴۰۲
۳۶۵	۶۵	۴۶۵	آب و خاک	
۴۱	۹۱	۲۸۲	باغبانی	
۶۳۲	۵۲	۱,۲۲۲	زراعت	
۰	۳۸	۳۷	شیلات	
۳۹	۴۶۷	۱۱۹	صنایع	
۰	۰	۳	ترویج	
۴	۰	۱	دامپزشکی	
۱۷	۸۵	۱۳۹	امور دام	۱۴۰۳
۲۲۸	۰	۳۱۱	آب و خاک	
۵۳	۵۲	۲۳۲	باغبانی	
۷۲۳	۸۸	۱,۷۸۳	زراعت	
۹	۸	۳۰	شیلات	
۰	۸۳	۷۶	صنایع	
۰	۰	۵	ترویج	

منبع: سازمان جهاد کشاورزی استان کردستان

منبع: سازمان جهاد کشاورزی استان کردستان

نمودار ۷) روند سرمایه‌گذاری داخلی بخش کشاورزی طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴ (تعداد طرح)

۴-۲-۳- حوزه شهرداری

پروژه‌هایی با پیشرفت فیزیکی ۱۰۰٪ (تکمیل شده):

◀ مجتمع خدماتی بلوار کردستان (ردیف ۵)

سرمایه‌گذار: مختار حسینی

مبلغ مشارکت: ۶۹/۸ میلیارد ریال

سهام شهرداری: ۵۷/۷۹٪

◀ مجتمع تجاری خدماتی بلوار کردستان (ردیف ۶)

سرمایه‌گذار: مسعود مولودیان

مبلغ مشارکت: ۱۳/۹ میلیارد ریال

سهام شهرداری: ۴۸/۱٪

◀ مجتمع مسکونی کوچه انوری (ردیف ۷)

سرمایه‌گذار: شرکت بازرگانی ملت تجارت ایرانیان

مبلغ مشارکت: ۳۱/۸ میلیارد ریال

سهام شهرداری: ۴۸/۳٪

پروژه‌هایی در مرحله "در حال عقد قرارداد":

پروژه‌های ردیف ۱۰، ۱۱ و ۱۲ هنوز در مرحله عقد قرارداد هستند و پیشرفت فیزیکی صفر دارند:

▲ مجتمع خدماتی جنب قبا

▲ مجتمع مسکونی ۴۵۶ واحدی باغ تیمن

▲ مجتمع مسکونی ۳۶۳ واحدی باغ تیمن

پروژه‌هایی با پیشرفت صفر یا نامشخص:

کاروتک، پارک حاشیه‌ای و پینت‌بال (ردیف ۱ و ۲): فاقد اطلاعات مربوط به مبلغ مشارکت و پیشرفت

فیزیکی؛ فقط سهم مشارکت شهرداری/سرمایه‌گذار مشخص است.

جدول (۲۲) آمار سرمایه‌گذاری داخلی شهرداری سنندج طی سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۴

پیشرفت فیزیکی پروژه (درصد)	نسبت مشارکت (درصد)		نام سرمایه‌گذار	مبلغ کل مشارکت (میلیون ریال)	تاریخ قرارداد	نام پروژه	ردیف
	سهم شهرداری	سهم سرمایه‌گذار					
-	۸۵	۱۵	شرکت هیوالرد	*	۱۳۹۷/۰۹/۱۸	کارتینگ	۱
-	۸۵	۱۵	شرکت هیوالرد	*	۱۳۹۷/۰۹/۱۸	پینت بال	۲
۱۰۰	۴۸/۳	۵۱/۷	رامتین یوسفی	۳۱،۸۴۰	۱۳۹۸/۰۴/۱۵	مجتمع مسکونی کوچه انوری	۳
-	۳۴/۱	۶۵/۹	شرکت تبادلات الکترونیک غرب	۴۰،۶۶۷	۱۳۹۷/۱۱/۰۴	پارک حاشیه‌ای	۴
۱۰۰	۵۷/۷۹	۴۲/۲۱	مختار محمدی	۶۹،۸۵۹	۱۳۹۷/۰۹/۲۲	مجتمع خدماتی بلوار کردستان	۵

۱۰۰	۴۸/۱	۵۱/۹	مسعود مرادیان	۱۳،۹۲۰	۱۳۹۷/۰۸/۱۳	مجتمع تجاری خدماتی بلوار کردستان	۶
۶۰	۱۶/۱	۸۳/۹	شرکت پاک نیکان ماد_بختیار سهرابی	۱۴۴،۸۹۳	۱۳۹۷/۰۶/۲۴	شهرسازی روباز پارک ملت	۷
۹۸	۳۲	۶۸	شرکت رضا آینه سیروان	۲،۹۳۸،۲۵۱	۱۳۹۶/۰۱/۱۶	مجتمع تجاری خدماتی سنه سنتر	۸
در حال تحویل عرصه	۶۱/۵	۳۸/۵	شرکت صلب استیل	در حال عقد قرارداد		مجتمع تجاری خدماتی میدان قبا	۹
در حال تحویل عرصه	۵۸	۴۲	شرکت هوران سازه کردستان	در حال عقد قرارداد		مجتمع مسکونی ۴۵۶ متری باغ تیمن	۱۰
در حال تحویل عرصه	۵۷/۰۱	۴۲/۹۹	شرکت باننا چیا سنه مال	در حال عقد قرارداد		مجتمع مسکونی ۲۶۳ متری باغ تیمن	۱۱

منبع: شهرداری سنندج

۴- توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان کردستان در بخش‌های مختلف اقتصادی

استان کردستان، واقع در ناحیه غربی ایران، با مساحت تقریبی ۲۹۰۰۰ کیلومترمربع، یکی از مناطق دارای تنوع جغرافیایی، اقلیمی و فرهنگی قابل توجه در کشور به شمار می‌رود. این استان با دارا بودن مرز مشترک با کشور عراق و اقلیم کردستان، از موقعیتی ژئواکونومیک برخوردار است که نقش مهمی در توسعه تجارت مرزی و تبادلات اقتصادی منطقه‌ای ایفا می‌کند.

ویژگی‌های طبیعی مانند آب‌وهوای معتدل کوهستانی، منابع آبی نسبتاً مناسب و اراضی مستعد کشاورزی، موجب شده‌اند تا کردستان در زمره استان‌های دارای قابلیت بالا در تولید محصولات کشاورزی، باغی و دامی قرار گیرد. محصولات عمده زراعی استان شامل گندم، جو، نخود و عدس بوده و در حوزه باغداری نیز محصولاتی نظیر انگور، گردو، سیب و توت‌فرنگی سهم قابل توجهی دارند. همچنین پرورش دام سبک و سنگین، تولید عسل طبیعی کوهستانی و بهره‌برداری از مراتع، بخش قابل توجهی از اقتصاد سنتی و نیمه‌صنعتی استان را تشکیل می‌دهد.

از سوی دیگر، وجود جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی متنوع، از جمله منطقه اورامانات (ثبت‌شده در فهرست میراث جهانی یونسکو)، دریاچه زریوار، غار کرفتو و تنوع اقوام و آیین‌ها، استان را به یکی از قطب‌های بالقوه در زمینه گردشگری طبیعی و فرهنگی تبدیل کرده است. صنایع دستی سنتی مانند قالی‌بافی، گلیم‌بافی و ساخت سازهای موسیقی سنتی نیز از جمله ظرفیت‌های فرهنگی و اقتصادی استان به شمار می‌روند که می‌توانند در قالب اقتصاد خلاق توسعه یابند.

علاوه بر این، وجود منابع معدنی مانند سنگ آهن، سنگ مرمر، گچ و آهک، امکان سرمایه‌گذاری در بخش معادن و صنایع فرآوری معدنی را فراهم ساخته است. همچنین توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر به‌ویژه در زمینه انرژی خورشیدی و بادی، به‌واسطه شرایط جغرافیایی و اقلیمی خاص منطقه، می‌تواند به‌عنوان یکی از محورهای نوین توسعه در نظر گرفته شود.

توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان در بخش‌های اقتصادی را می‌توان به‌طور کلی در سه بخش اصلی دسته‌بندی کرد: *کشاورزی، صنعت و خدمات. در هر یک از این بخش‌ها، محصولات یا فعالیت‌های عمده‌ای وجود دارد که در ادامه به تفکیک شرح داده می‌شود:

۱-۴- بخش کشاورزی، دامداری و منابع طبیعی

استان کردستان با برخورداری از اقلیم متنوع، منابع آبی مناسب، اراضی حاصلخیز و تنوع تولیدات کشاورزی، یکی از قطب‌های بالقوه کشاورزی در غرب ایران محسوب می‌شود. این استان با داشتن بیش از یک میلیون هکتار اراضی قابل کشت، سهم قابل توجهی از تولیدات استراتژیک نظیر گندم، جو، حبوبات، باغات دیم، محصولات باغی (مانند گردو و انگور) و گیاهان دارویی را به خود اختصاص داده است. شرایط اقلیمی استان - که عمدتاً کوهستانی با بارش مناسب در مقایسه با میانگین کشوری است - زمینه‌ای مساعد برای توسعه کشاورزی پایدار و سرمایه‌گذاری در این حوزه فراهم آورده است.

توانمندی‌های استان کردستان در بخش کشاورزی تنها به مزیت‌های طبیعی محدود نمی‌شود. وجود نیروی کار آشنا به کشاورزی سنتی، دسترسی به بازارهای مصرف در غرب کشور و کشورهای همسایه، زیرساخت‌های در حال توسعه نظیر شهرک‌های کشاورزی، صنایع تبدیلی نوپا و ظرفیت‌های بالای صادرات محصولات ارگانیک، از جمله دیگر نقاط قوت سرمایه‌گذاری در این حوزه به شمار می‌روند.

با این حال، تحقق کامل ظرفیت‌های کشاورزی استان کردستان با چالش‌هایی نیز مواجه است. پراکندگی مالکیت اراضی، پایین بودن بهره‌وری آب و خاک، سنتی بودن شیوه‌های تولید، کمبود سردخانه و صنایع فرآوری، مشکلات تأمین مالی و تسهیلات بانکی، ضعف در زنجیره تأمین و بازاریابی و نیز نبود برنامه‌ریزی جامع برای صادرات، از جمله موانعی هستند که روند سرمایه‌گذاری در این حوزه را کند کرده‌اند. همچنین نوسانات اقلیمی، کمبود مکانیزاسیون و محدودیت‌های زیرساختی مانند راه‌های روستایی و سامانه‌های آبیاری نوین، نیازمند توجه و سرمایه‌گذاری هدفمند دولت و بخش خصوصی هستند.

در مجموع، بخش کشاورزی استان کردستان با برخورداری از پتانسیل‌های فراوان و ظرفیت‌های بلااستفاده، بستری مناسب برای توسعه سرمایه‌گذاری داخلی به‌ویژه در حوزه‌های کشت دیم، باغداری، صنایع تبدیلی، کشت گلخانه‌ای، پرورش گیاهان دارویی و دامپروری وابسته به کشاورزی است. عبور از چالش‌ها و بالفعل‌سازی این ظرفیت‌ها، نیازمند سیاست‌گذاری هوشمند، تسهیل مقررات، ارتقای زیرساخت‌ها و تشویق سرمایه‌گذاران برای ورود به این حوزه راهبردی است.

جدول ۲۳) توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان در بخش کشاورزی

ردیف	زیر بخش	محصولات و تولیدات عمده
۱	زراعت	گندم (رتبه یک کشوری در تولید دیم و دوم کشور در کل تولید)، جو، حبوبات (رتبه سوم کشور)، سیب‌زمینی (رتبه ششم در کشور)، چغندر قند (رتبه دهم کشوری)
۲	باغداری	توت‌فرنگی (رتبه اول کشور)، انگور (رتبه دوم کشور در تولید انگور دیم)، گردو (رتبه دوم کشور)، سیب، زردآلو، بادام
۳	گیاهان دارویی	آویشن، بومادران، گل گاوزبان، نعنای، بابونه، ختمی
۴	دامداری	پرورش گوسفند و بز، گاو بومی و صنعتی، تولید گوشت و شیر
۵	زنبورداری	تولید عسل طبیعی کوهستانی
۶	شیلات	پرورش ماهی قزل‌آلا در رودخانه‌ها و منابع آبی مانند سدها (مثلاً سد وحدت)

۲-۴- بخش صنعت و معدن

استان کردستان به‌عنوان یکی از مناطق برخوردار از منابع طبیعی متنوع و موقعیت ژئو-اقتصادی خاص در غرب ایران، از ظرفیت‌های قابل توجهی برای توسعه صنعتی و معدنی برخوردار است. وجود ذخایر معدنی ارزشمند نظیر آهن، سرب، روی، طلا، منیزیت، سنگ‌های تزئینی و آهکی در کنار نیروی انسانی جوان و تحصیل‌کرده، زمینه‌ساز شکل‌گیری و گسترش فعالیت‌های سرمایه‌گذاری در حوزه صنعت و معدن در این استان شده است. همچنین مجاورت با مرز عراق و دسترسی به بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی، یک مزیت راهبردی برای توسعه صادرات محور و سرمایه‌گذاری صنعتی محسوب می‌شود.

در سال‌های اخیر، سیاست‌های توسعه‌ای دولت در راستای تمرکززدایی و حمایت از مناطق کمتر توسعه‌یافته، موجب توجه بیشتر به استان‌هایی نظیر کردستان شده است. ایجاد شهرک‌ها و نواحی صنعتی، توسعه زیرساخت‌های برق، گاز و راه و ارائه مشوق‌های سرمایه‌گذاری از جمله اقداماتی بوده که زمینه را برای حضور فعال‌تر سرمایه‌گذاران داخلی فراهم کرده‌اند.

با این حال، روند توسعه سرمایه‌گذاری در بخش صنعت و معدن استان با چالش‌هایی بنیادین نیز روبه‌رو است. برخی از مهم‌ترین چالش‌ها شامل نارسایی در زیرساخت‌های حمل‌ونقل و لجستیک، نبود زنجیره‌های کامل ارزش در صنایع معدنی، کمبود سرمایه در گردش، ضعف در انتقال فناوری‌های نوین، محدودیت‌های اداری و بروکراسی سنگین و ناپایداری در سیاست‌ها و مقررات اقتصادی است. همچنین عدم دسترسی پایدار به بازارهای هدف و نوسانات نرخ ارز، ریسک سرمایه‌گذاری را افزایش داده است.

افزون بر این، محدود بودن صنایع فرآوری و تکمیلی معدنی و وابستگی فعالیت‌های معدنی به خام‌فروشی، مانع از بهره‌برداری کامل از ارزش‌افزوده موجود در ذخایر معدنی استان شده است. این در حالی است که با تدوین برنامه‌های راهبردی توسعه صنعتی - معدنی، می‌توان زمینه‌ساز جذب سرمایه‌گذاری‌های بزرگ‌مقیاس و پایدار در استان بود.

در نتیجه، توسعه سرمایه‌گذاری داخلی در بخش صنعت و معدن استان کردستان مستلزم برنامه‌ریزی منسجم، اصلاح بسترهای نهادی، ارائه مشوق‌های هدفمند و ارتقاء زیرساخت‌های کلیدی است تا بتوان از ظرفیت‌های بالفعل این منطقه در راستای رونق تولید، اشتغال پایدار و رشد اقتصادی متوازن بهره‌برداری کرد. توجه به ظرفیت‌های بالقوه این بخش می‌تواند نقش مؤثری در ارتقاء سطح رفاه اجتماعی، کاهش نرخ بیکاری و توسعه پایدار استان ایفا کند.

جدول ۲۴) توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان در بخش کشاورزی

ردیف	زیر بخش	فعالیت‌ها و تولیدات عمده
۱	صنایع غذایی	فرآوری توت‌فرنگی، بسته‌بندی میوه، صنایع لبنی، رب، آبمیوه
۲	صنایع تبدیلی کشاورزی	خشک کردن میوه، کنسرو نخود، بسته‌بندی عسل و گیاهان دارویی
۳	صنایع دستی	کلاش بافی، قالی بافی، گلیم، موج بافی، نمد مالی، ساخت سازهای سنتی
۴	معدن	استخراج سنگ آهن، سنگ مرمر، سنگ گچ، آهک، بوکسیت، خاک صنعتی
۵	صنایع ساختمانی	کارخانه‌های سیمان، آجر، بتن سبک، کاشی و سرامیک
۶	صنایع دیگر	تراکتور، لاستیک اتومبیل و پلی اتیلن
۷	انرژی	پتانسیل بالا برای تولید انرژی خورشیدی و بادی (در حال توسعه)

۳-۴- بخش خدمات، گردشگری و تجارت

استان کردستان با طبیعت بکر، فرهنگ غنی و پیشینه تاریخی دیرینه، یکی از مقاصد مهم گردشگری در غرب ایران به شمار می‌رود. این استان با برخورداری از جاذبه‌های طبیعی همچون کوه‌ها، جنگل‌ها، چشمه‌ها و رودخانه‌های زیبا، در کنار بافت فرهنگی منحصر به فرد، آداب و رسوم کردی، موسیقی سنتی و غذاهای محلی، ظرفیت‌های بالایی برای توسعه صنعت گردشگری دارد.

بخش خدمات و گردشگری کردستان نقش بسزایی در ایجاد اشتغال، درآمدزایی و رونق اقتصادی منطقه ایفا می‌کند. این بخش شامل خدمات اقامتی، حمل‌ونقل، پذیرایی، راهنمایی گردشگران و سایر زیرساخت‌های مرتبط است که همگی در راستای ارائه تجربه‌ای دلپذیر به بازدیدکنندگان داخلی و خارجی عمل می‌کنند. در سال‌های اخیر، با افزایش توجه به ظرفیت‌های گردشگری کردستان، اقدامات متعددی در جهت توسعه زیرساخت‌ها، معرفی جاذبه‌های ناشناخته و برگزاری جشنواره‌های فرهنگی صورت گرفته است. با این حال، همچنان فرصت‌های فراوانی برای سرمایه‌گذاری، توسعه خدمات و ارتقای سطح کیفی گردشگری در این استان وجود دارد.

استان کردستان به‌عنوان یکی از استان‌های مرزی غرب کشور، با دارا بودن مرز مشترک با کشور عراق، از موقعیتی راهبردی در توسعه تجارت خارجی برخوردار است. وجود بازارچه‌های مرزی فعال، گمرکات رسمی و دسترسی به اقلیم کردستان عراق، ظرفیت‌های چشم‌گیری برای گسترش صادرات و واردات کالا در این منطقه فراهم آورده است.

بخش تجارت خارجی استان کردستان در سال‌های اخیر به‌عنوان یکی از ارکان اصلی توسعه اقتصادی منطقه مطرح بوده و نقشی کلیدی در اشتغال‌زایی، جذب سرمایه و ارتقاء سطح مبادلات بازرگانی ایفا کرده است. مهم‌ترین اقلام صادراتی استان شامل محصولات کشاورزی، مصالح ساختمانی، صنایع‌دستی و برخی فرآورده‌های صنعتی می‌باشد که عمدتاً به کشورهای همسایه، به‌ویژه عراق صادر می‌شوند.

در عین حال، استان کردستان با چالش‌هایی نیز در حوزه تجارت خارجی مواجه است؛ از جمله زیرساخت‌های حمل‌ونقل ناکافی، محدودیت‌های قانونی و اداری و نوسانات نرخ ارز. با این حال، توسعه پایدار تجارت خارجی در استان نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، حمایت از صادرکنندگان و بهبود زیرساخت‌های مرزی و لجستیکی است.

جدول ۲۵) توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان در بخش گردشگری

ردیف	زیر بخش	توانمندی‌ها و مزیت‌ها
۱	گردشگری طبیعی	دریاچه زریوار، اورامانات، غار کرفتو اورامانات، دریاچه زریوار، غار کرفتو، آبشار بل، جنگل‌های مریوان، قلعه زیویه
۲	گردشگری فرهنگی	موسیقی سنتی، لباس کردی، آیین‌های بومی، ثبت جهانی اورامانات
۳	بوم‌گردی	اقامتگاه‌های روستایی در اورامان، پالنگان، سلین، هجیج
۴	تجارت	الف) وجود سه بازارچه مرزی و رسمی باشماق مریوان، سیران‌بند بانه، سیف سقز؛ ب) موقعیت استراتژیک استان کردستان به دلیل دسترسی سریع به بازارهای مجاور (عراق، سوریه، ترکیه و اردن؛ ج) مرز مشترک ۲۳۰ کیلومتری با کردستان عراق

۵- ظرفیت‌های مغفول مانده در بخش‌های مختلف اقتصادی استان کردستان

استان کردستان، با برخورداری از طبیعتی متنوع، منابع غنی، موقعیت جغرافیایی راهبردی و فرهنگی پویا، یکی از استان‌های مستعد کشور در زمینه توسعه اقتصادی است. این منطقه که در غرب ایران و در همسایگی کشور عراق قرار دارد، دارای پتانسیل‌های قابل توجهی در حوزه‌های کشاورزی، صنعت، معدن، گردشگری، تجارت مرزی و فناوری‌های نوین است. با این حال، به دلایل گوناگون از جمله عدم سرمایه‌گذاری کافی، ضعف در زیرساخت‌ها، نبود برنامه‌ریزی بلندمدت و چالش‌های مدیریتی، بسیاری از این ظرفیت‌ها به‌درستی شناسایی، فعال یا بهره‌برداری نشده‌اند.

بررسی دقیق ظرفیت‌های مغفول مانده در بخش‌های مختلف اقتصادی استان کردستان، گامی ضروری در جهت برنامه‌ریزی برای توسعه پایدار، ایجاد اشتغال، کاهش مهاجرت و افزایش سطح رفاه عمومی مردم منطقه است. شناخت این پتانسیل‌ها می‌تواند مسیر سیاست‌گذاری هوشمندانه و هدفمند را برای مسئولان، سرمایه‌گذاران و نهادهای توسعه‌ای هموار کند.

در ادامه، تلاش شده است تا ظرفیت‌های مغفول مانده استان کردستان به‌صورت منظم و تفکیک‌شده در حوزه‌های اصلی اقتصادی مورد بررسی قرار گیرد و زمینه‌ای برای احیای این توانمندی‌ها فراهم شود.

جدول ۲۶) ظرفیت‌های مغفول مانده در بخش‌های مختلف اقتصادی استان کردستان

ردیف	بخش	حوزه فعالیت
۱	کشاورزی و دامپروری	کشاورزی ارگانیک: اقلیم خاص استان، زمینه مناسبی برای توسعه کشاورزی ارگانیک فراهم کرده است، ولی تاکنون ولی تاکنون به‌صورت نظام‌مند توسعه نیافته.
		گیاهان دارویی: رشد گیاهانی مانند باریجه، آویشن، گل‌گاوزبان و ... در نواحی کوهستانی، فرصتی برای ایجاد صنایع تبدیلی و صادرات فراهم کرده اما بهره‌برداری سنتی و محدود است.
		باغداری نوین: با وجود خاک حاصلخیز در مناطقی مانند دشت دهگلان و قروه، توسعه باغ‌های میوه‌های صادراتی مانند انگور، گردو و انار مغفول مانده است.
۲	صنعت و معدن	دامپروری صنعتی: اگرچه دامداری سنتی رایج است، اما زیرساخت‌های کافی برای دامپروری صنعتی، بسته‌بندی و فرآوری محصولات دامی ایجاد نشده است.
		معادن سنگ‌های تزئینی و معدنی: استان دارای ذخایر غنی سنگ مرمر، تراورتن، طلا و آهن است؛ ولی فرآوری این مواد در خود استان صورت نمی‌گیرد.
		صنایع کوچک و متوسط: حمایت از صنایع دستی، صنایع تبدیلی، تولید پوشاک و صنایع فلزی سبک می‌تواند اشتغال‌زایی بالایی داشته باشد که فعلاً حمایت هدفمند دریافت نکرده‌اند.
		شهرک‌های صنعتی نیمه‌فعال: زیرساخت شهرک‌های صنعتی ایجاد شده ولی جذب سرمایه‌گذار و توسعه واقعی صورت نگرفته است.

گردشگری طبیعی: جاذبه‌هایی مانند اورامانات (ثبت جهانی)، دریاچه زریوار، کوه شاهو و دشت بیلو دارای پتانسیل بسیار بالای اکوتوریسم هستند که زیرساخت مناسبی ندارند.	گردشگری	۳
گردشگری تاریخی و فرهنگی: با وجود پیشینه‌ی غنی فرهنگی و وجود بناهای تاریخی، برنامه‌ریزی جامع برای جذب گردشگر و معرفی این میراث‌ها انجام نشده است.		
گردشگری سلامت: گردشگری سلامت در کردستان، اگرچه تاکنون مورد توجه جدی قرار نگرفته، اما می‌تواند با بهره‌گیری از ظرفیت‌های طبیعی، پزشکی و مرزی خود، به یکی از پایه‌های توسعه اقتصادی استان تبدیل شود. با سیاست‌گذاری صحیح، حمایت از بخش خصوصی و تمرکز بر زیرساخت‌های تخصصی، این بخش نه تنها اشتغال‌زا و درآمدزا خواهد بود، بلکه جایگاه استان کردستان را در نقشه گردشگری سلامت کشور ارتقا می‌دهد.		
توسعه بازارچه‌های مرزی: مرزهای باشماق و سیرانبند ظرفیت بالایی برای تجارت خارجی دارند، اما توسعه زیرساخت، تسهیل ترانزیت و صادرات هدفمند انجام نشده است.	تجارت خارجی	۴
صادرات محصولات محلی: کالاهای تولیدی مانند فرش دستباف، عسل، خشکبار و گیاهان دارویی پتانسیل صادرات دارند اما بسته‌بندی، برندسازی و بازاریابی ضعیف است.		
استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های فناور: جوانان تحصیل کرده بسیاری در استان وجود دارند ولی حمایت از نوآوری، شتاب‌دهنده‌ها و مراکز رشد محدود است.	فناوری و دانش‌بنیان	۵
تولیدات خانگی و مشاغل خرد: فعالیت‌هایی مانند قالی‌بافی، گلیم‌بافی، تولید مواد خوراکی سنتی که توسط زنان انجام می‌شود، ظرفیت بالایی برای تجاری‌سازی دارند.	کسب‌وکارهای خانگی	۶
کارآفرینی زنان: با وجود توان بالای بانوان در حوزه تولید، حمایت مالی و بازار فروش مناسبی در استان فراهم نشده است.		

۶-گردآوری و دسته‌بندی موضوعی مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی

۶-۱- مسائل و مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی

سرمایه‌گذاری داخلی یکی از ارکان حیاتی توسعه اقتصادی در هر کشور به شمار می‌آید و نقشی کلیدی در ایجاد اشتغال، رشد تولید ناخالص داخلی، ارتقای بهره‌وری و پویایی بازارهای داخلی دارد. با این حال، سرمایه‌گذاران داخلی در فرآیند ورود، توسعه و تثبیت فعالیت‌های خود با موانع و چالش‌های متعددی مواجه هستند که در صورت بی‌توجهی به آن‌ها، می‌تواند منجر به فرار سرمایه، کاهش انگیزه سرمایه‌گذاری و در نهایت رکود اقتصادی شود.

این مشکلات از سویی ریشه در ساختارهای اداری و حقوقی کشور دارند و از سوی دیگر ناشی از عوامل اقتصادی، سیاسی و حتی فرهنگی هستند. مشکلات مربوط به صدور مجوزها و پاس‌خگویی به استعلام‌ها، مشکلات مربوط به راه دسترسی، تعیین حرایم و ایمنی جاده‌ها، مشکل تأمین برق و خرید انشعاب، واگذاری

زمین منابع طبیعی، راه و شهرسازی و وجود معارض محلی، مشکلات مربوط به تأمین و تخصیص آب، بررسی نبود زیرساخت‌های مناسب و امکانات کافی در شهرک‌های صنعتی (از قبیل مشکل تأمین آب، برق، جاده دسترسی و مشکل صدور سند) و مشکلات تغییر کاربری زمین (تغییر کاربری، ساخت‌وساز غیرمجاز، تعیین نوع زمین، مخالفت در کارگروه امور زیربنایی ...)، تنها بخشی از چالش‌هایی هستند که مسیر فعالیت اقتصادی را برای سرمایه‌گذاران داخلی ناهموار می‌سازند.

شناخت دقیق و تحلیلی این موانع و ارائه راهکارهای عملی برای رفع آن‌ها، گامی مهم در جهت بهبود فضای کسب‌وکار، افزایش اعتماد بخش خصوصی و جذب بیشتر سرمایه‌های داخلی خواهد بود. در این راستا، مطالعه حاضر با هدف بررسی جامع مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی و ارائه پیشنهادهای کاربردی برای اصلاح سیاست‌ها و سازوکارهای مرتبط با آن تدوین شده است.

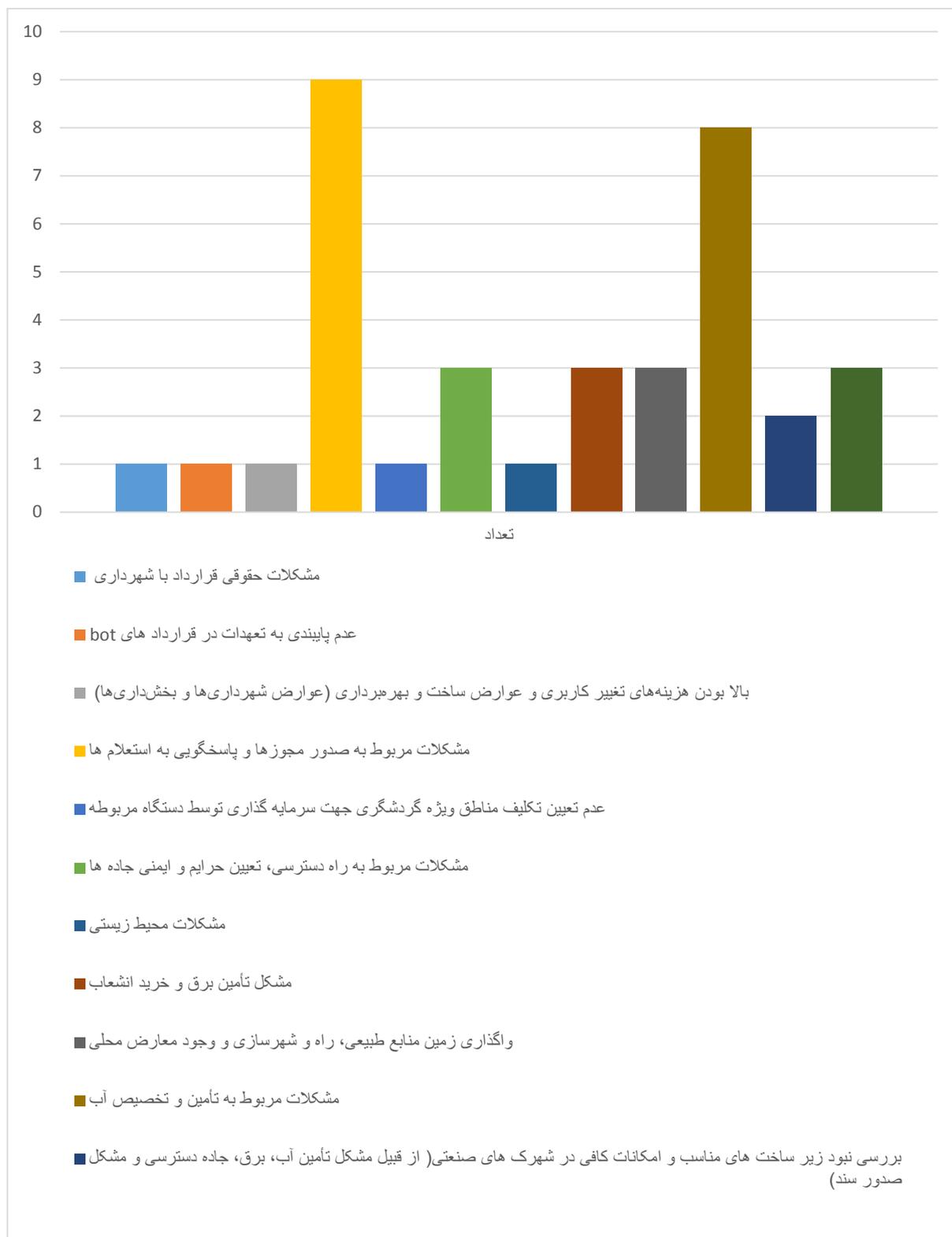
جدول (۲۷) فهرست موضوعی مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی استان کردستان طی پنج سال اخیر

تعداد جلسات	اقدامات قابل انجام در سطح ملی	اقدامات قابل انجام در سطح استانی (مصوبات)	موضوع
۱	<ul style="list-style-type: none"> - شفاف‌سازی و استانداردسازی قراردادها: تهیه الگوهای قراردادی مشخص با مفاد روشن و بدون ابهام - تقویت ضمانت‌های اجرایی: پیش‌بینی ضمانت‌های حقوقی و مالی برای هر دو طرف - ایجاد مراکز داوری تخصصی: استفاده از هیئت‌های داوری یا کمیته‌های حل اختلاف با حضور کارشناسان حقوقی و اقتصادی مستقل، تا در صورت بروز اختلاف، روند رسیدگی سریع‌تر و تخصصی‌تر باشد. 	<p>دفتر امور شهری و شوراهای جهت ارتقاء سطح آگاهی کارکنان شهرداری‌ها دوره‌های آموزشی مرتبط با سرمایه‌گذاری و تبیین انواع قراردادهای سرمایه‌گذاری برگزار نماید.</p>	مشکلات حقوقی قرارداد با شهرداری
۱	<p>برای کاهش این مشکل، باید در متن قرارداد BOT بندهای شفاف ضمانت اجرا مانند جرائم تأخیر، سازوکار فسخ، تعهدات جبرانی و همچنین مرجع داوری مستقل پیش‌بینی شود. علاوه بر آن، تضمین‌های مالی و بانکی برای هر دو طرف (شهرداری و سرمایه‌گذار) می‌تواند مانع از نقض یک‌جانبه تعهدات شود. مهم‌تر از همه، قبل از امضا باید امکان‌سنجی دقیق پروژه از نظر مالی، حقوقی و فنی انجام گیرد تا تعهدات متناسب با توان واقعی طرفین باشد و ریسک اختلاف به حداقل برسد.</p>	<p>دفتر امور شهری و شوراهای استانداری جهت پیشگیری از مسائل و رفع و مشکلات پیشروی طرح‌های سرمایه‌گذاری حوزه شهری قبل برگزاری فراخوان ضوابط و قوانین را بررسی و در صورت وجود هرگونه مشکل موضوع را به شهرداری‌ها انتقال دهد</p>	عدم پایبندی به تعهدات در قراردادهای bot
۱	<p>-اصلاح و شفاف‌سازی نرخ‌ها: تعیین عوارض بر اساس یک فرمول استاندارد و شفاف که با شرایط اقتصادی و ظرفیت مالی سرمایه‌گذار تناسب داشته باشد و از ابهام و تفسیرهای مختلف جلوگیری کند.</p>	<p>معاونت عمرانی و کمیسیون تقویم در راستای جذب سرمایه‌گذاری و بهبود وضعیت شاخص‌های اقتصادی استان تخفیف و کاهش هزینه‌های عوارض و تغییر کاربری طرح‌های سرمایه‌گذاری مساعدت لازم را انجام نماید.</p>	بالا بودن هزینه‌های تغییر کاربری و عوارض ساخت و بهره‌برداری (عوارض شهرداری‌ها و بخش‌داری‌ها)

	-تقسیم و زمان‌بندی پرداخت عوارض -تخفیف و مشوق‌های سرمایه‌گذاری: ارائه تخفیف‌های مالیاتی و عوارضی برای پروژه‌های اولویت‌دار، صنعتی، گردشگری یا اشتغال‌زا، تا سرمایه‌گذاری جذاب‌تر و توجیه اقتصادی بیشتری داشته باشد.		
۹	-یکپارچه‌سازی سامانه‌ها -افزایش ظرفیت و پایداری سیستم‌ها -نظارت و به‌روزرسانی مستمر	برخی مشکلات مربوط به سامانه‌ها بوده که در جلسه مقرر گردید، پیگیری‌های لازم از سمت دستگاه متولی جهت رفع مشکلات انجام گیرد و برخی دیگر نیز به ابهامات موجود در پاسخگویی به استعلام‌ها مربوط بوده؛ که نماینده دستگاه‌ها در جلسه حاضر و در این خصوص شفاف‌سازی‌های لازم صورت گرفته است.	مشکلات مربوط به صدور مجوزها و پاسخگویی به استعلام‌ها
۱	-	اداره کل میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری طرح جامع مناطق نمونه گردشگری استان را تهیه نماید	عدم تعیین تکلیف مناطق ویژه گردشگری جهت سرمایه‌گذاری توسط دستگاه مربوطه
۳	هماهنگی بین دستگاه‌های مرتبط: ایجاد کمیته یا کارگروه مشترک بین شهرداری، راهداری، منابع طبیعی و سایر نهادها برای نظارت و اجرای استانداردهای دسترسی و ایمنی	بررسی مجدد طرح توسط اداره کل راهداری و ارائه راه دسترسی جایگزین- تغییر جانمایی طرح	مشکلات مربوط به راه دسترسی، تعیین حرایم و ایمنی جاده‌ها
۱	-شفاف‌سازی الزامات و معیارها: تدوین راهنما و چک‌لیست شفاف برای مجوزهای زیست‌محیطی شامل مراحل، مدارک مورد نیاز و استانداردهای قابل قبول، تا سرمایه‌گذاران بدانند چه مواردی باید رعایت شود. -تشکیل کارگروه مشترک بین محیط زیست، شهرداری، منابع طبیعی و سایر دستگاه‌ها برای هماهنگی و رفع تضادها و جلوگیری از طولانی شدن فرآیندها.	تهیه طرح توجیهی زیست‌محیطی توسط سرمایه‌گذاران- اخذ تعهدات کتبی از سرمایه‌گذاران در راستای رعایت استانداردهای زیست‌محیطی- اداره کل حفاظت محیط‌زیست با تنظیم برنامه مدون نقاط قابل سرمایه‌گذاری در استان را شناسایی و نسبت به جانمایی طرح‌های سرمایه‌گذاری در نقاط مذکور اقدام نمایند.	مشکلات محیط زیستی
۳	حمایت از پروژه‌های انرژی سبز و جایگزین: تشویق سرمایه‌گذاری در استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر برای کاهش فشار روی شبکه و افزایش پایداری تأمین برق.	ایجاد پست برق - تقسیم هزینه‌های انشعاب و ایجاد پست	مشکل تأمین برق و خرید انشعاب
۳	تعیین مالکیت و وضعیت قانونی زمین‌ها: تهیه نقشه‌ها و اسناد رسمی مالکیت و محدوده زمین‌ها، با ثبت کامل در سامانه‌های دولتی و اطلاع‌رسانی به سرمایه‌گذاران.	اصلاح فرایندهای واگذاری زمین- رفع معارض از زمین‌های منابع ملی توسط مرجع قضایی	واگذاری زمین منابع طبیعی، راه و شهرسازی و وجود معارض محلی

۸	-	دستگاه‌های صادرکننده مجوز لیست طرح‌های اولویت‌دار نیازمند تأمین آب را به شرکت آب منطقه‌ای ارسال نماید و شرکت آب منطقه‌ای ظرفیت‌های بلااستفاده از سهمیه آب را پایش و با طرح‌های اولویت‌دار جایگزین نماید.	مشکلات مربوط به تأمین و تخصیص آب
۲	-	شرکت شهرک‌های صنعتی نسبت به احصاء مشکلات اقدام نماید. اقدام لازم در خصوص انتقال سند از منابع طبیعی به شهرک صنعتی و به طبع آن صدور سند برای واحدها انجام شود.	بررسی نبود زیرساخت‌های مناسب و امکانات کافی در شهرک‌های صنعتی (از قبیل مشکل تأمین آب، برق، جاده دسترسی و مشکل صدور سند)
۳	<p>رفع مشکلات سامانه پنجره واحد زمین از جمله: عدم همخوانی مرز تقسیمات سیاسی با حدود ثبتی پلاک‌های کاداستر و رفع تداخل شده موجب بروز مشکلاتی در بررسی پرونده‌های ارسالی در بخش پایش اراضی و پاسخ دهی به استعلامات اشخاص در سامانه ایرانلند شده است.</p> <p>-عدم اتصال تعدادی از دستگاه‌های مرتبط به سامانه پنجره واحد زمین با بیشترین استعلام اراضی از جمله اداره کل صنعت، معدن و تجارت، اداره کل ثبت اسناد و املاک و ...</p> <p>-عدم بارگزاری صحیح نقشه‌های تحت تولید اداره اوقاف موجب مشکلاتی در ارائه خدمات به متقاضیان گردیده.</p> <p>-در بحث تخصیص اراضی ملی امکان بازگشت گام به عقب وجود ندارد و این مسئله باعث ایجاد مشکلات متعدد هم برای متقاضی و هم دولت خواهد شد.</p> <p>-عدم لینک بودن سامانه CMS سازمان امور اراضی کشور با سامانه سبا و عدم دسترسی منابع طبیعی به نقشه‌های رفع تداخل شده در اجرای تبصره ۳ ماده ۵ آئین نامه قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و پاسخگویی به استعلامات بر اساس نقشه رفع تداخلات</p> <p>-عدم لینک بودن سامانه سادای نوین با سامانه سبا و پنجره واحد زمین در خصوص درخواست اسناد و اصلاح آنها که منجر به بارگزاری مجدد اسناد مالکیت اراضی ملی ودولتی در تعداد ۱۲۰۶۶ فقره در سامانه سادای نوین شده است</p>	<p>بررسی طرح‌ها در گروه‌های کاری فنی قبل از ارجاع به کارگروه- ارجاع ساخت‌وسازهای غیرمجاز به مرجع قضایی</p>	مشکلات تغییر کاربری زمین (تغییر کاربری، ساخت‌وساز غیرمجاز، تعیین نوع زمین، مخالفت در کارگروه امور زیربنایی....)

منبع: مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان کردستان

نمودار ۸) فراوانی مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی استان کردستان طی پنج سال اخیر (تعداد)

۲-۶- مسائل و مشکلات سرمایه‌گذاران خارجی

سرمایه‌گذاری خارجی به‌عنوان یکی از مؤثرترین ابزارهای انتقال فناوری، توسعه زیرساخت‌ها، افزایش اشتغال و تقویت پیوندهای اقتصادی با بازارهای جهانی، همواره مورد توجه کشورهای در حال توسعه بوده است. جذب سرمایه‌گذاران خارجی، به‌ویژه در بستر جهانی‌شده اقتصاد امروز، می‌تواند نقشی تعیین‌کننده در بهبود شاخص‌های کلان اقتصادی ایفا کند. با این حال، در بسیاری از کشورها، از جمله ایران، سرمایه‌گذاران خارجی با موانع و مشکلات متعددی مواجه‌اند که روند جذب و تثبیت سرمایه را با چالش جدی روبرو می‌کند.

مهم‌ترین مشکلات سرمایه‌گذاران خارجی که در طی پنج سال اخیر در جلسات مرکز خدمات سرمایه‌گذاری مطرح شده است را می‌توان در چند محور اصلی طبقه‌بندی کرد: مشکلات حقوقی قرارداد با شهرداری، مشکلات حقوقی واگذاری زمین، بررسی نبود زیرساخت‌های مناسب و امکانات کافی در شهرک‌های صنعتی (از قبیل مشکل تأمین آب، برق، جاده دسترسی و مشکل صدور سند) عدم شفافیت در قوانین و رویه‌های حقوقی، صدور کد فراگیر برای سرمایه‌گذاران خارجی و وجود مشکل در ثبت و تغییرات در شرکت برای سرمایه‌گذاران خارجی.

این شرایط در مجموع باعث می‌شود که علی‌رغم وجود ظرفیت‌های اقتصادی، منابع طبیعی و نیروی انسانی متخصص، بسیاری از فرصت‌های سرمایه‌گذاری خارجی بالفعل نشود. بررسی علمی و دقیق موانع موجود و ارائه راهکارهای اصلاحی، می‌تواند زمینه‌ساز بهبود فضای سرمایه‌گذاری خارجی و ارتقای جایگاه کشور در شاخص‌های جهانی جذب سرمایه باشد.

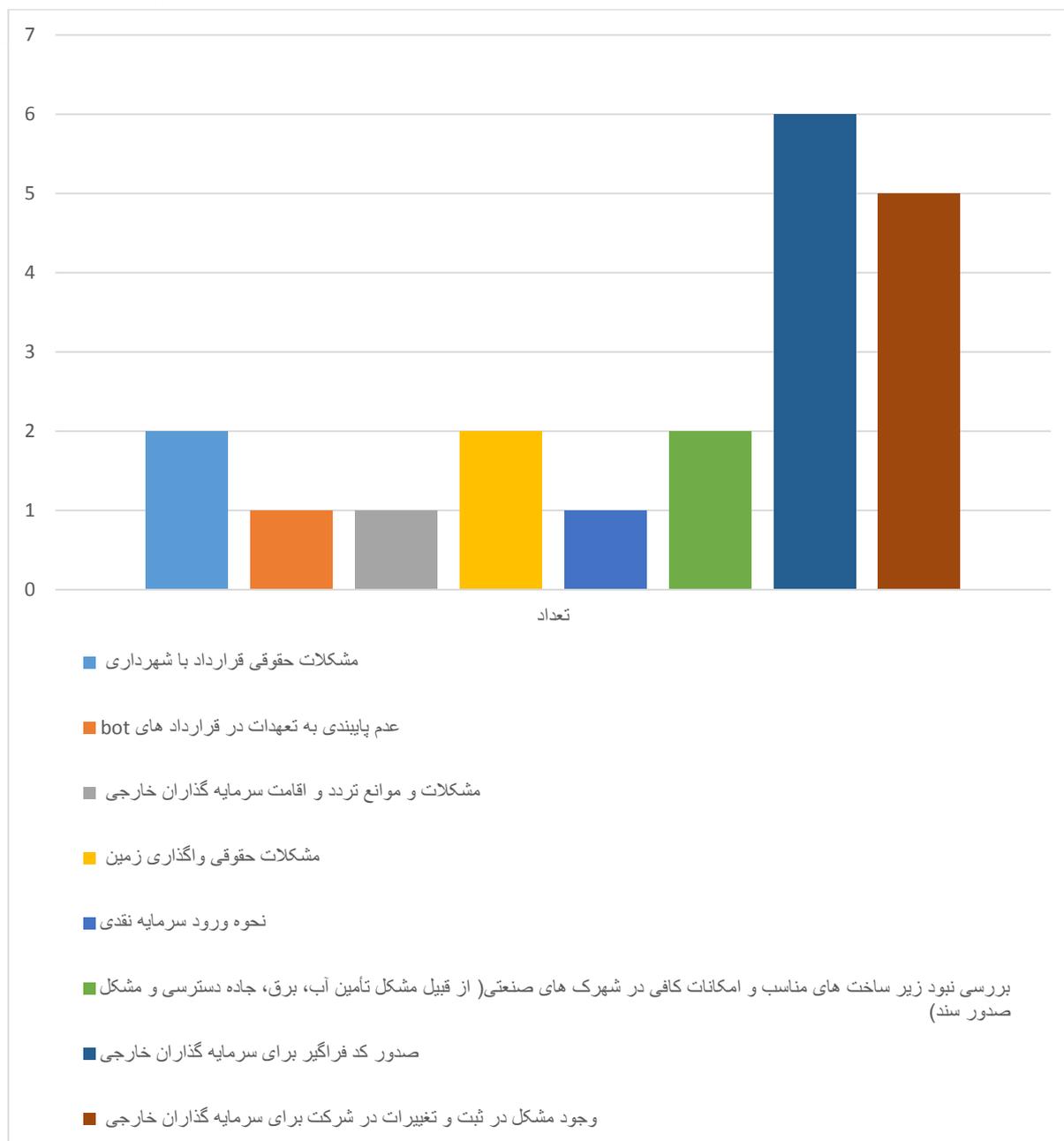
جدول (۲۸) فهرست موضوعی مشکلات سرمایه‌گذاران خارجی استان کردستان طی پنج سال اخیر

تعداد	اقدامات قابل انجام در سطح ملی	اقدامات قابل انجام در سطح استانی (مصوبات)	خارجی
۲	-شفاف‌سازی و استانداردسازی قراردادها: تهیه الگوهای قراردادی مشخص با مفاد روشن و بدون ابهام -تقویت ضمانت‌های اجرایی: پیش‌بینی ضمانت‌های حقوقی و مالی برای هر دو طرف -ایجاد مراکز داوری تخصصی: استفاده از هیئت‌های داوری یا کمیته‌های حل اختلاف با حضور کارشناسان حقوقی و اقتصادی مستقل، تا در صورت بروز اختلاف، روند رسیدگی سریع‌تر و تخصصی‌تر باشد.	دفتر امور شهری و شوراها جهت ارتقاء سطح آگاهی کارکنان شهرداری‌ها دوره‌های آموزشی مرتبط با سرمایه‌گذاری و تبیین انواع قراردادهای سرمایه‌گذاری برگزار نماید. همچنین پیشنهاد داده شد که سرمایه‌گذاران از این پس در عقد قراردادها با شهرداری‌ها، مشاور حقوقی در کنار خود داشته باشند.	مشکلات حقوقی قرارداد با شهرداری
۱	برای کاهش این مشکل، باید در متن قرارداد BOT بندهای شفاف ضمانت اجرا مانند جرائم تأخیر، سازوکار فسخ، تعهدات جبرانی و همچنین مرجع داوری مستقل پیش‌بینی شود. علاوه بر آن، تضمین‌های مالی و بانکی برای هر دو طرف (شهرداری و سرمایه‌گذار) می‌تواند	از سوی مرکز خدمات سرمایه‌گذاری مکاتباتی با دستگاه‌های استانی مبنی بر لزوم تعیین تکلیف مالکیت اراضی پروژه‌ها، قبل از انعقاد قراردادهای B.O.T صورت پذیرد. دفتر امور شهری و شوراها استانداردی جهت پیشگیری از مسائل و رفع مشکلات پیشروی طرح‌های	عدم پایبندی به تعهدات در قراردادهای B.O.T

	<p>مانع از نقض یک‌جانبه تعهدات شود. مهم‌تر از همه، قبل از امضا باید امکان‌سنجی دقیق پروژه از نظر مالی، حقوقی و فنی انجام گیرد تا تعهدات متناسب با توان واقعی طرفین باشد و ریسک اختلاف به حداقل برسد.</p>	<p>سرمایه‌گذاری حوزه شهری قبل برگزاری فراخوان ضوابط و قوانین را بررسی و در صورت وجود هرگونه مشکل موضوع را به شهرداری‌ها انتقال دهد.</p>	
۱	<p>- تسهیل فرآیند صدور ویزا و مجوز اقامت: ایجاد سامانه یکپارچه و شفاف برای درخواست، پیگیری و صدور ویزا و مجوزهای اقامت سرمایه‌گذاران خارجی با زمان‌بندی مشخص.</p> <p>- کاهش مدارک و الزامات غیرضروری: بازنگری در مدارک مورد نیاز و حذف مراحل اضافی، با ارائه راهنمای کامل و دقیق برای سرمایه‌گذاران.</p> <p>- پایش و ارزیابی فرآیندها: ایجاد سیستم بازخورد و پایش مستمر برای شناسایی گلوگاه‌ها و اصلاح فرآیندهای تردد و اقامت.</p>	<p>پلیس مهاجرت و گذرنامه استان اقدامات لازم را ورود و خروج سرمایه‌گذاران انجام دهد.</p>	<p>مشکلات و موانع تردد و اقامت سرمایه‌گذاران خارجی</p>
۲	-	<p>اداره کل راه و شهرسازی نسبت به زمین‌های که متولی آن اداره کل منابع طبیعی می‌باشد؛ استعلام لازم را جهت گواهی نمودن اراضی منابع طبیعی (مربوط به نقشه‌های ماده ۵۶) از اداره کل منابع طبیعی استان انجام دهد.</p>	<p>مشکلات حقوقی واگذاری زمین</p>
۱	<p>- ایجاد سامانه یکپارچه ثبت سرمایه خارجی: طراحی سامانه الکترونیکی برای ثبت، پیگیری و تأیید سرمایه‌های نقدی ورودی، با شفافیت در مراحل و مدارک مورد نیاز.</p> <p>- شفاف‌سازی مقررات ارزی و بانکی: تدوین دستورالعمل روشن برای نحوه ورود سرمایه، تبدیل ارز، کارمزدها و محدودیت‌ها، تا سرمایه‌گذار از ابتدا بداند چه شرایطی اعمال می‌شود.</p> <p>- تسهیل فرآیند انتقال وجوه: کاهش مراحل اداری و امکان استفاده از کانال‌های بانکی معتبر و سریع برای انتقال سرمایه، با هماهنگی بین بانک مرکزی و بانک‌های عامل.</p>	<p>تسهیل ورود سرمایه نقدی توسط دستگاه‌های مربوط از قبیل بانک مرکزی و سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران</p>	<p>نحوه ورود سرمایه نقدی</p>
۲	-	<p>شرکت شهرک‌های صنعتی نسبت به احصاء مشکلات اقدام نماید. اقدام لازم در خصوص انتقال سند از منابع طبیعی به شهرک صنعتی و به طبع آن صدور سند برای واحدها انجام شود.</p>	<p>بررسی نبود زیرساخت‌های مناسب و امکانات کافی در شهرک‌های صنعتی (از قبیل مشکل تأمین آب، برق، جاده</p>

			دسترسی و مشکل صدور سند)
۶	تعیین مرجع اصلی صدور کد فراگیر توسط وزارت کشور (اداره امور اتباع و مهاجرین خارجی)	-	صدور کد فراگیر برای سرمایه‌گذاران خارجی
۵	با عنایت کشوری بودن موضوع پیشنهاد می‌گردد سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران با برگزاری جلسات کارشناسی با اداره ثبت شرکت‌ها راهکارهای مناسب را بررسی نمایند.		وجود مشکل در ثبت و تغییرات در شرکت برای سرمایه‌گذاران خارجی

منبع: مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان کردستان

نمودار ۹) فراوانی مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی استان کردستان طی پنج سال اخیر (تعداد)

۷-تهیه عناوین پروژه‌های قابل ارائه بر مبنای مزیت‌ها و ظرفیت‌های شناسایی شده

استان کردستان به‌عنوان یکی از مناطق با ظرفیت‌های بالقوه در غرب کشور، از موقعیتی ویژه برای توسعه سرمایه‌گذاری برخوردار است. تنوع اقلیمی، دسترسی به بازارهای منطقه‌ای، منابع طبیعی غنی، نیروی انسانی جوان و مستعد و ظرفیت‌های ویژه در بخش‌هایی نظیر کشاورزی، صنعت، معدن، گردشگری و تجارت مرزی، این استان را به مقصدی جذاب برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی تبدیل کرده است.

در راستای شناسایی و بهره‌برداری بهینه از این ظرفیت‌ها، احصاء فرصت‌های سرمایه‌گذاری استان کردستان با هدف تدوین نقشه‌ای جامع از مزیت‌های نسبی و رقابتی منطقه در دستور کار قرار گرفته است. این فرآیند با تکیه بر داده‌های میدانی، بررسی اسناد توسعه‌ای، نظرات کارشناسان و فعالان اقتصادی و تحلیل ظرفیت‌های بالفعل و بالقوه هر شهرستان استان، به دنبال آن است تا تصویری روشن از زمینه‌های سرمایه‌گذاری سودآور و پایدار در اختیار سرمایه‌گذاران قرار دهد.

در ادامه فهرستی از فرصت‌های سرمایه‌گذاری استان به تفکیک حوزه‌های مختلف اقتصادی شناسایی، اولویت‌بندی و معرفی شده است تا ضمن تسهیل فرآیند تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاران، بستر مناسبی برای رشد اقتصادی منطقه، اشتغال‌زایی پایدار و افزایش بهره‌وری منابع فراهم گردد.

جدول ۲۹) فرصت‌های دارای مطالعات پیش امکان‌سنجی سرمایه‌گذاری

ردیف	عنوان پروژه	بخش	زیر بخش	محصول تولیدی	حجم سرمایه‌گذاری موردنیاز (میلیون یورو)	استان	شهرستان	مطالعات انگلیسی (دارد/ندارد)
۱	تولید بتن گازی و قطعات سبک بتنی AAC	صنعت	ساختمان	تولید بتن گازی و قطعات سبک بتنی AAC	۲/۱	کردستان	دهگلان	دارد
۲	سیستم ترمز خودرو (ABS)	صنعت	ماشین‌آلات و تجهیزات	سیستم ترمز خودرو (ABS)	۵/۵	کردستان	بیجار	دارد
۳	پلی اتیلن تجزیه پذیر	صنعت	فرآورده‌های پلاستیکی	پلی اتیلن تجزیه پذیر	۷/۴	کردستان	سنندج	دارد
۴	انواع اسانس خوراکی	صنعت	محصولات غذایی	انواع اسانس خوراکی	۰/۵	کردستان	سنندج	دارد

دارد	دهگلان	کردستان	۰/۹	سیستم قالب عایق ماندگار ICF از جنس پلی استایرن منبسط شده	ساختمان	صنعت	سیستم قالب عایق ماندگار ICF از جنس پلی استایرن منبسط شده	۵
دارد	دهگلان	کردستان	۱۱/۶	فرآوری میوه و انجماد سریع میوه و کنسانتره	محصولات غذایی و آشامیدنی	صنعت	فرآوری میوه و انجماد سریع میوه و کنسانتره	۶
دارد	سنندج	کردستان	۲/۵	تولید LED دیود نوری	تأمین برق و تجهیزات برقی	صنعت	تولید LED دیود نوری	۷
دارد	سنندج	کردستان	۳/۳	پلی اتیلن اصلاح شده جهت بهبود چسبندگی (گرانول پلی اتیلن)	فرآورده‌های پلاستیکی	صنعت	پلی اتیلن اصلاح شده جهت بهبود چسبندگی (گرانول پلی اتیلن)	۸
دارد	دهگلان	کردستان	۸/۷	روغن کشی و تصفیه روغن خوراکی	محصولات غذایی و آشامیدنی	صنعت	روغن کشی و تصفیه روغن خوراکی	۹
دارد	دهگلان	کردستان	۲/۳	فرآوری سیبزمینی و محصولات جانبی	محصولات غذایی و آشامیدنی	صنعت	فرآوری سیبزمینی و محصولات جانبی	۱۰
دارد	سنندج	کردستان	۳/۰۱	تولید ناگت مرغ	محصولات غذایی و آشامیدنی	صنعت	تولید ناگت مرغ	۱۱
دارد	سنندج	کردستان	۰/۸	تولید آبمیوه، پوره میوه و کنسانتره	محصولات غذایی و آشامیدنی	صنعت	تولید آبمیوه، پوره میوه و کنسانتره	۱۲
دارد	قروه	کردستان	۱/۴	فرآوری سیلیس	فرآورده‌های معدنی	صنعت	فرآوری سیلیس	۱۳
دارد	سنندج	کردستان	۰/۷	تولید سلول و مازول خورشیدی	تجهیزات برقی	صنعت	تولید سلول و مازول خورشیدی	۱۴

۱۵	تولید ورقه‌های چند لایه اسپتیک	صنعت	فرآورده‌های کاغذی و پلاستیکی	تولید ورقه‌های چند لایه اسپتیک	۱۴/۸	کردستان	سقز	دارد
----	--------------------------------	------	------------------------------	--------------------------------	------	---------	-----	------

منبع: مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان کردستان

بخش کشاورزی یکی از ارکان اصلی اقتصاد استان کردستان به شمار می‌رود و با توجه به شرایط اقلیمی متنوع، منابع آب و خاک مناسب و تجربه تاریخی ساکنان منطقه در فعالیت‌های زراعی و باغی، از ظرفیت‌های بی‌نظیری برای توسعه برخوردار است. وجود اراضی مستعد، تنوع محصولات کشاورزی، بهره‌مندی از موقعیت مرزی با کشورهای همسایه و امکان بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در زنجیره تولید تا بازار، زمینه‌های مساعدی برای سرمایه‌گذاری در این حوزه فراهم کرده است.

در این راستا، احصاء فرصت‌های سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی استان کردستان، با هدف شناسایی مزیت‌های نسبی، زمینه‌های مغفول مانده، حلقه‌های مفقوده زنجیره ارزش و امکان‌سنجی توسعه زیرساخت‌های تولید، فرآوری و صادرات محصولات کشاورزی انجام گرفته است. در ادامه به شناسایی فرصت‌های سودآور در زمینه‌هایی نظیر کشت محصولات استراتژیک، توسعه دامپروری و صنایع تبدیلی پرداخته شده است. ارائه نتایج این پژوهش به سرمایه‌گذاران، ضمن ایجاد درک دقیق‌تری از قابلیت‌های کشاورزی استان، زمینه‌ساز هدایت هدفمند سرمایه‌ها، ارتقای بهره‌وری و افزایش تاب‌آوری اقتصادی روستاها و مناطق کمتر توسعه‌یافته خواهد بود. بدون شک، سرمایه‌گذاری هوشمندانه در بخش کشاورزی کردستان می‌تواند سهم بسزایی در امنیت غذایی، اشتغال‌زایی و رشد پایدار منطقه ایفا نماید.

جدول ۳۰) لیست فرصت‌های سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی

ردیف	عنوان طرح	مشخصات کلی طرح	میزان سرمایه‌گذاری (هزار دلار)
۱	فرآوری چغندر قند	زمین مورد نیاز ۱۰ هکتار و ظرفیت سالانه ۱۵۰ هزار تن	۳۲۰۰۰
۲	فرآوری سیب‌زمینی (تولید فرنج فرایز و چیپس و ...)	زمین مورد نیاز ۳ هکتار و ظرفیت سالانه ۵۵ هزار تن	۹۱۰۰
۳	فرآوری دانه‌های روغنی	زمین مورد نیاز ۶ هکتار و ظرفیت سالانه ۶۰ هزار تن	۱۲۰۰۰
۴	فرآوری گوجه‌فرنگی و تولید رب	زمین مورد نیاز ۷ هکتار و ظرفیت سالانه ۲۸ هزار تن	۷۰۰۰
۵	فرآوری محصولات باغی و تولید آبمیوه و کنسانتره	زمین مورد نیاز ۳ هکتار و ظرفیت سالانه ۲۰ هزار تن	۸۳۶۰
۶	تولید کمپوست انواع قارچ خوراکی	زمین مورد نیاز ۲ هکتار و ظرفیت سالانه ۳۵ هزار تن	۳۲۰۰
۷	پرورش گاو شیری هلشتاین	زمین مورد نیاز ۳۰ هکتار و ظرفیت ۳ هزار رأس	۶۰۰۰

۱۶۰۰۰	زمین مورد نیاز ۴۳ هکتار و ظرفیت ۲۰ هزار رأس	پرورش گوسفند پربازده خارجی	۸
۴۰۰۰	زمین مورد نیاز ۱۱ هکتار و ظرفیت ۵ هزار رأس	پرورش بز پربازده (بز شیری آلباین - سانن)	۹
۹۰۰	زمین مورد نیاز ۲/۱ هکتار و ظرفیت سالانه ۵۰۰ تن	فرآوری گیاهان دارویی	۱۰

منبع: سازمان جهاد کشاورزی استان کردستان

کردستان با وجود برخورداری از منابع معدنی غنی، موقعیت جغرافیایی راهبردی، دسترسی به بازارهای منطقه‌ای و مرزی و نیروی انسانی جوان و مستعد، از ظرفیت‌های قابل توجهی برای توسعه صنعتی برخوردار است. با این حال، بخش صنعت استان هنوز در مقایسه با ظرفیت‌های موجود، به سطح مطلوب از رشد و بهره‌برداری نرسیده و بخش عمده‌ای از پتانسیل‌های آن مغفول مانده است.

در این چارچوب، احصاء فرصت‌های سرمایه‌گذاری در حوزه صنعت استان کردستان با هدف شناسایی مزیت‌های نسبی، توانمندی‌های موجود، نواحی صنعتی فعال و نیمه‌فعال و زیرساخت‌های قابل توسعه صورت گرفته است. این پژوهش ضمن تحلیل داده‌های اقتصادی، بررسی وضعیت صنایع فعال و ارزیابی ظرفیت‌های موجود استان، به دنبال ترسیم نقشه‌ای جامع از فرصت‌های صنعتی قابل سرمایه‌گذاری می‌باشد.

برخی از زمینه‌های اولویت‌دار برای سرمایه‌گذاری صنعتی در استان در ادامه و در جدول زیر آورده شده است. ارائه این فرصت‌ها به سرمایه‌گذاران، می‌تواند ضمن افزایش ارزش‌افزوده منابع اولیه استان، نقش مؤثری در ایجاد اشتغال پایدار، ارتقاء سطح تولید صنعتی و تحقق توسعه متوازن منطقه‌ای ایفا کند.

جدول (۳۱) لیست فرصت‌های سرمایه‌گذاری در بخش صنعت

ردیف	عنوان طرح	مشخصات کلی طرح	میزان سرمایه‌گذاری (هزار دلار)
۱	تولید پروپیلن و پلی پروپیلن از گاز طبیعی	زمین مورد نیاز ۶۰ هکتار و ظرفیت سالانه ۵۰۰ هزارتن	۱۵۵۰۰۰۰
۲	تولید پارچه نبافته اسپانلس	زمین مورد نیاز ۲ هکتار و ظرفیت سالانه ۱۰۰۰۰ تن	۹۱۰۰
۳	تولید پارچه چادر مشکی	زمین مورد نیاز ۳ هکتار و ظرفیت سالانه ۱۰ میلیون مترمربع	۳۶۶۰۰
۴	فرآوری نشاسته ذرت با تأکید بر فروکتوز	زمین مورد نیاز ۴/۵ هکتار و ظرفیت سالانه ۱۱۵ هزارتن	۳۴۰۰۰
۵	تولید لوازم خانگی بزرگ	زمین مورد نیاز ۲ هکتار و ظرفیت سالانه ۲۰۰ هزاردستگاه	۳۲۰۰
۶	تولید کاغذ و مقوا از کربنات کلسیم	زمین مورد نیاز ۲ هکتار و ظرفیت سالانه ۱۰۰۰۰ تن	۲۲۰۰

۷	تولید کاغذ حرارتی	زمین مورد نیاز ۵۰۰۰ مترمربع و ظرفیت سالانه ۴۳۰۰ تن	۱۰۰۰
۸	انواع آب آشامیدنی بسته‌بندی شده	زمین مورد نیاز ۱ هکتار و ظرفیت سالانه ۳۰۰۰۰ تن	۴۲۰
۹	تولید عصاره شیرین بیان	زمین مورد نیاز ۱ هکتار و ظرفیت سالانه ۱۰۰۰ تن	۵۲۰

منبع: اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان کردستان

برخورداری از طبیعت بکر و متنوع، میراث فرهنگی غنی، آداب و رسوم منحصر به فرد و پیشینه تاریخی ارزشمند، ظرفیت‌های ویژه‌ای برای توسعه گردشگری استان فراهم کرده است. وجود جاذبه‌هایی همچون کوه‌های سر به فلک کشیده، چشمه‌ها و رودخانه‌های دائمی، مناطق ییلاقی و کوهستانی، جنگل‌های متراکم و همچنین آثار باستانی و فرهنگی، کردستان را به یکی از قطب‌های بالقوه گردشگری در کشور تبدیل کرده است.

با این حال، سهم بخش گردشگری در اقتصاد استان هنوز متناسب با این ظرفیت‌ها رشد نکرده و بسیاری از فرصت‌های سرمایه‌گذاری در این بخش مغفول مانده‌اند. از این رو، احصاء علمی و نظام‌مند فرصت‌های سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری استان کردستان با هدف شناسایی نقاط قوت، مزیت‌های رقابتی و زمینه‌های بکر و قابل توسعه در دستور کار قرار گرفته است.

این پژوهش با تحلیل پتانسیل‌های گردشگری طبیعی، فرهنگی، مذهبی، تاریخی و سلامت در سطح شهرستان‌های استان و همچنین بررسی وضعیت زیرساخت‌ها، خدمات اقامتی، حمل‌ونقل و زنجیره تأمین گردشگری، به دنبال معرفی فرصت‌های سودآور و دارای توجیه اقتصادی برای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی است.

از جمله زمینه‌های برجسته برای سرمایه‌گذاری در این بخش می‌توان به احداث اقامتگاه‌های بوم‌گردی، مجتمع‌های گردشگری، طبیعت‌گردی، پروژه‌های تفریحی و توریستی، بازسازی و بهره‌برداری از اماکن تاریخی و توسعه رویدادهای فرهنگی و جشنواره‌های بومی اشاره کرد.

ارائه این فرصت‌ها به سرمایه‌گذاران می‌تواند با تقویت نقش گردشگری در اقتصاد منطقه، به تنوع‌بخشی به منابع درآمدی، ایجاد اشتغال پایدار، حفظ میراث فرهنگی و ارتقاء تصویر استان در سطح ملی و بین‌المللی منجر گردد.

جدول ۳۲) فرصت‌های سرمایه‌گذاری بخش گردشگری

ردیف	عنوان طرح	مشخصات کلی طرح	میزان سرمایه‌گذاری (هزار دلار)
۱	کمپ گردشگری سورین بانه	ایجاد مراکز اقامتی، پذیرایی، تفریحی و ورزشی	۳۰۰۰
۲	منطقه نمونه گردشگری صلوات آباد سنندج	ایجاد مراکز اقامتی، پذیرایی، تفریحی و ورزشی	۲۰۰۰۰

۱۰۰۰۰	ایجاد مراکز اقامتی، پذیرایی، تفریحی و ورزشی	منطقه نمونه گردشگری سراب قروه	۳
۱۸۰۰۰	ایجاد مراکز اقامتی، پذیرایی، تفریحی و ورزشی	منطقه گردشگری زیروار مریوان	۴
۸۰۰	ایجاد مراکز اقامتی، پذیرایی، تفریحی و ورزشی	محور قشلاق گریزه سنندج	۵

منبع: اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کردستان

جدول (۳۳) لیست فرصت‌های سرمایه‌گذاری حوزه شهرداری

ردیف	عنوان طرح	مشخصات کلی طرح	میزان سرمایه‌گذاری (هزار دلار)
۱	تله کابین سنندج	احداث مجموعه تفریحی و گردشگری تله کابین سنندج واقع در دامنه کوه آبیدر	۲۰۰۰۰
۲	مجموعه گردشگری توریستی سد وحدت	احداث مجموعه تفریحی، گردشگری، آبی و کمپ‌های اقامتی سد وحدت در محدوده ۱۴۳ هکتاری	۲۰۰۰۰
۳	مجموعه پارک و فضای سبز تفریحی پیر چنار	احداث مجموعه پارک و فضای سبز تفریحی در محدوده ۳۸ هکتاری پیرچنار	۱۴۰۰۰
۴	احداث مجموعه پارک و فضای تفریحی سرنجیانه	احداث مجموعه پارک و فضای سبز تفریحی در محدوده ۷۹ هکتاری	۲۰۰۰۰
۵	پارک محور قشلاق-گریزه	احداث مجموعه تفریحی، گردشگری حد فاصل پل قشلاق تا پل گریزه در محدوده ۲۱۰ هکتاری	۴۰۰۰۰
۶	احداث مجموعه پارک آبی	احداث سرزمین موج‌های آبی در پارک معلم واقع در بلوار معلم	۸۰۰۰

منبع: شهرداری سنندج

۸- جمع‌بندی و تدوین نقشه راه جذب سرمایه‌گذاری خارجی در استان کردستان

در گزارش ارائه‌شده، ابتدا به اطلاعات اقتصادی استان کردستان پرداخته شده است. ساختار اقتصادی این استان عمدتاً متکی به بخش خدمات (۵۸٪)، صنعت و معدن (۱۹٪)، کشاورزی (۱۷٪) و ساختمان (۶٪) است. با وجود منابع طبیعی غنی، موقعیت استراتژیک و نیروی انسانی جوان، نرخ بیکاری بالا و نرخ پایین مشارکت اقتصادی از جمله چالش‌های اصلی استان محسوب می‌شود. تورم فزاینده، پایین بودن تولید ناخالص داخلی سرانه و کاهش بهره‌وری نیز بر عملکرد اقتصادی اثر منفی گذاشته است. تجارت خارجی استان عمدتاً متکی به صادرات مواد خام به اقلیم کردستان عراق است که نشان‌دهنده ضعف در صنایع تبدیلی و خلق ارزش‌افزوده می‌باشد.

در سند ملی آمایش سرزمین، استان کردستان به‌عنوان یکی از مناطق مرزی با نقش‌های امنیتی، اقتصادی و ارتباطی ویژه تعریف شده است. مأموریت‌های توسعه‌ای استان در این سند شامل تقویت پیوندهای ارتباطی با اقلیم کردستان عراق، توسعه زیرساخت‌های ترانزیتی، حمایت از صنایع کوچک و متوسط و بهره‌برداری هوشمندانه از منابع کشاورزی و معدنی است. این سند همچنین بر ضرورت ایجاد تعادل شهری و روستایی، حفاظت از محیط‌زیست و توسعه گردشگری پایدار در مناطق مستعد تأکید دارد.

در زمینه سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، اگرچه برخی طرح‌ها در حوزه صنعت، خدمات و کشاورزی به تصویب رسیده‌اند، اما مجموع سرمایه‌گذاری‌های جذب‌شده در مقایسه با ظرفیت‌های استان بسیار محدود بوده است. در سال‌های اخیر تنها چند پروژه سرمایه‌گذاری خارجی با ارزش اندک در استان به ثبت رسیده و سهم استان از سرمایه‌گذاری کل کشور ناچیز است. از سوی دیگر، سرمایه‌گذاری داخلی نیز به دلیل ضعف زیرساخت، بروکراسی سنگین و نبود مشوق‌های کافی با رشد محدودی همراه بوده است.

توانمندی‌ها و مزیت‌های نسبی استان کردستان بسیار قابل توجه است. این مزایا شامل مرز طولانی با عراق، دسترسی به بازارهای منطقه‌ای، منابع معدنی غنی (مانند سنگ‌آهن، طلا، سیلیس)، اراضی مستعد کشاورزی، جاذبه‌های طبیعی و تاریخی گردشگری، نیروی انسانی جوان و همچنین موقعیت ویژه در کریدور شمال‌غرب به جنوب‌غرب کشور است. استان همچنین در حوزه گیاهان دارویی، باغداری کوهستانی و صنایع دستی دارای ظرفیت بالایی است.

با این حال، ظرفیت‌های مغفول‌مانده استان کردستان متعدّدند. از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به عدم بهره‌برداری مؤثر از مرز باشماق برای صادرات و ترانزیت، توسعه نیافتگی زیرساخت‌های گردشگری، کم‌توجهی به صنایع تبدیلی در حوزه کشاورزی، نبود واحدهای فرآوری معدنی و عدم استفاده از پتانسیل‌های ژئوتوریسم و اکوتوریسم اشاره کرد. همچنین فرصت‌هایی مانند توسعه حمل‌ونقل ریلی، مناطق آزاد تجاری و تجارت الکترونیک نیز تاکنون به‌خوبی فعال نشده‌اند.

مشکلات سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی نیز در این گزارش مورد توجه قرار گرفته است. پیچیدگی‌های قانونی، تأخیر در صدور مجوزها، ضعف در نهادهای پشتیبان سرمایه‌گذاری، نبود پنجره واحد خدمات، ناعلمی‌نایی

نسبت به بازگشت سرمایه، ضعف در ارائه زیرساخت‌های پایه‌ای (مانند آب، برق، راه) و فقدان حمایت مالی و تضمین‌های دولتی از جمله موانع اصلی سرمایه‌گذاری در استان هستند.

در پایان، فهرستی از فرصت‌های سرمایه‌گذاری در استان ارائه شده که شامل صنایع تبدیلی کشاورزی (تولید آبیوه، بسته‌بندی گیاهان دارویی)، فرآوری محصولات معدنی، احداث نیروگاه‌های تجدیدپذیر، توسعه مجتمع‌های گردشگری، صادرات به عراق از طریق مناطق آزاد و ایجاد خوشه‌های صنعتی کوچک و متوسط در حوزه منسوجات، صنایع دستی، مواد غذایی و تجهیزات پزشکی است. این فرصت‌ها در صورت برنامه‌ریزی و حمایت اصولی می‌توانند محرک توسعه پایدار و اشتغال در استان کردستان باشند.

تدوین نقشه راه جذب سرمایه‌گذاری خارجی یک فرآیند راهبردی و چندمرحله‌ای است که هدف آن فراهم کردن بستری مناسب برای ورود سرمایه‌گذاران خارجی، کاهش ریسک‌ها و افزایش اثربخشی سرمایه‌گذاری در راستای توسعه اقتصادی کشور یا منطقه هدف است. در ادامه مجموعه‌ای از اقدامات هماهنگ، هدفمند و مرحله‌ای با در نظر گرفتن ظرفیت‌ها، چالش‌ها، فرصت‌ها و اهداف توسعه‌ای استان طراحی شده است که در صورت توجه می‌تواند به بهبود وضعیت موجود بیانجامد.

۱) تحلیل وضعیت موجود و شناسایی مزیت‌ها

شرح	اقدام
معادن فلزی، مرز مشترک با عراق، نیروی کار جوان، ظرفیت صنایع غذایی و تبدیلی	شناسایی مزیت‌های رقابتی
نقاط قوت (مرز باشماق، نیروی انسانی)، ضعف‌ها (زیرساخت ضعیف، بوروکراسی)، فرصت‌ها (بازار عراق، منطقه آزاد)، تهدیدها (نوسان ارز، تحریم‌ها)	تحلیل SWOT
معدن، صنایع تبدیلی کشاورزی، توریسم سلامت، لجستیک مرزی، انرژی‌های تجدیدپذیر	اولویت‌بندی حوزه‌ها

۲) اصلاح ساختار نهادی و بهبود محیط سرمایه‌گذاری

شرح	اقدام
تسهیل در صدور مجوزها، پاسخگویی بین‌نهادی، کاهش زمان‌بندی اداری	ایجاد پنجره واحد سرمایه‌گذاری خارجی
پلتفرم آنلاین چندزبانه با جزئیات پروژه‌ها، مجوزها، توجیه اقتصادی	طراحی سامانه جامع فرصت‌های سرمایه‌گذاری
شامل معافیت مالیاتی، تخفیف زمین، تضمین سود سرمایه و بیمه ریسک سیاسی	تدوین بسته‌های مشوق سرمایه‌گذاری
اصلاح آیین‌نامه‌های دست‌وپا گیر و ایجاد وحدت رویه در مجوزدهی	شفاف‌سازی مقررات

۳) توسعه زیرساخت‌های کلیدی

شرح	اقدام
-----	-------

توسعه حمل‌ونقل	اتصال راه‌آهن به مرز باشماق، بهبود جاده‌های ترانزیتی با عراق
ایجاد شهرک صنعتی ویژه سرمایه‌گذاری خارجی	با زیرساخت‌های کامل در نزدیکی مرز (مثل منطقه مریوان-باشماق)
ارتقاء ظرفیت انرژی و ارتباطات	دسترسی پایدار به برق، گاز و اینترنت پرسرعت

۴) بازاریابی و دیپلماسی اقتصادی فعال

شرح	اقدام
با شعارهایی مانند «دروازه تجارت با اقلیم کردستان عراق»	تدوین برند سرمایه‌گذاری
معرفی پروژه‌ها به سرمایه‌گذاران کشورهای همسایه و اروپایی	شرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی
ویژه کشورهای هدف مانند عراق، ترکیه، امارات	تقویت روابط با سفارت‌خانه‌ها
دعوت سرمایه‌گذاران خارجی به استان و معرفی پروژه‌ها	برگزاری همایش‌های B۲B ^۲

۵) توسعه سرمایه انسانی و حمایت‌های فناورانه

شرح	اقدام
در حوزه‌های صنعتی، زبان، کارآفرینی، بهره‌وری	آموزش نیروی انسانی
ارائه مشوق به پروژه‌های دارای فناوری نوین	حمایت از انتقال فناوری
توسعه مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری	تقویت همکاری دانشگاه و صنعت

۶) پایش، ارزیابی و پشتیبانی بعد از جذب سرمایه‌گذار

شرح	اقدام
رسیدگی به شکایات، مسائل حقوقی و مالیاتی	ایجاد واحد پشتیبانی
ارائه گزارش‌های فصلی و شفاف	پایش اجرای پروژه‌ها
تعریف KPIs ^۳ برای سنجش پیشرفت سرمایه‌گذاری	تدوین شاخص‌های عملکرد

^۲ Business to Business^۳ Key Performance Indicator

نمودار ۱۰ نقشه راه جذب سرمایه‌گذاری خارجی

منابع:

- مجموعه آمار و اطلاعات مرکز آمار ایران.
- مجموعه آمار و اطلاعات اداره کل گمرکات استان کردستان.
- مجموعه آمار و اطلاعات مرکز خدمات سرمایه‌گذاری استان کردستان.
- مجموعه آمار و اطلاعات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان
- مجموعه آمار و اطلاعات اداره کل میراث فرهنگی صنایع‌دستی و گردشگری استان کردستان.
- مجموعه آمار و اطلاعات سازمان جهاد کشاورزی استان کردستان
- مجموعه آمار و اطلاعات اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان کردستان
- مجموعه آمار و اطلاعات شهرداری سنندج.